

Anna SALINA
Warszawa

Cztery dokumenty w sporze księcia Janusza Starszego z biskupem plockim Jakubem z Kurdwanowa

W zbiorze dokumentów pergaminowych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Płocku znajduje się kilka dyplomów dotyczących rozwiązania sporu, jaki toczył się na przełomie XIV i XV stulecia między księciem mazowieckim Januszem I a biskupem plockim Jakubem z Kurdwanowa¹. Część z nich została skopiowana w Tekach Naruszewicza. Do konfliktu między księciem a biskupem doszło na początku pontyfikatu Kurdwanowskiego, który po latach pracy w kurii papieskiej, 31 VII 1396 został przez papieża Bonifacego IX wyznaczony na biskupstwo plockie². Miało to miejsce po śmierci dotychczasowego pasterza diecezji, również papieskiego nominata, Maffiola Lampugnani, który nigdy nie pojawił się w swojej diecezji, rządząc nią poprzez oficjała i wikariusza generalnego³. Pochodzący z małopolskiego rodu Syrokomlów Jakub z Kurdwanowa, doktor prawa kanonicznego, audytor Roty Rzymskiej i posiadacz kilku beneficjów kościelnych w Polsce (dziekanii kurzelowskiej, kanonii krakowskiej i gnieźnieńskiej, prepozytury wrocławskiej)⁴ uzyskał po przybyciu do kraju zarówno akceptację króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi, jak i duchowieństwa diecezji plockiej, gdzie od ożenku biskupa Henryka Siemowitowica z księżniczką litewską Ryngałą

¹ Ciekawa postać tego biskupa nie doczekała się jeszcze wydania całościowej pracy na temat jego życia i działalności, choć poszczególne kwestie zostały podjęte przez takich badaczy jak Stanisław Zachorowski, Jerzy Kłoczowski i Leszek Zygmier. Zob. A. Swieżawski, *Jakub z Korzkwi*, PSB, t. 10, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, s. 357–358; S. Zachorowski, *Jakób biskup plocki i jego działalność ustawodawcza i organizacyjna 1396–1425*, Kraków 1915; J. Kłoczowski, *Biskup Jakub z Korzkwi (1396–1425) i próba restauracji Kościoła plockiego*, „Studia Plockie”, 3, 1975, s. 99–118; L. Zygmier, *Początki kariery kościelnej Jakuba z Kurdwanowa herbu Syrokomla*, w: *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 197–214. Dysertacja doktorska L. Zygnera z 1999 r., *Jakub z Kurdwanowa herbu Syrokomla, biskup plocki (1396–1425). Działalność kościelna, polityczna i gospodarcza*, pozostaje w formie maszynopisu przechowywanego w BUni w Toruniu. Wzmianka o przygotowywanej przez tego autora do publikacji pracy pt. *Jakub z Kurdwanowa herbu Syrokomla, biskup plocki (1396–1425)* znajduje się w jego artykule pt. *Stellung und Rolle der Bischöfe in spätmittelalterlichen Plock (14.–15. Jahrhundert)*, w: *Bischof und Bürger. Herrschaftsbeziehungen in den Katedralenstädten des Hoch- und Spätmittelalters*, hrsg. U. Griene, N. Kruppa, S. Pätzold, (*Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte*, 206 = *Studien zur Germania Sacra*, 26), Göttingen 2004, s. 277, przyp. 56.

² Bull. Pol., t. 3, nr 451.

³ Zob. K. Ożóg *Maffiolus Lampugnani, nominat na biskupstwo krakowskie, biskup plocki. Meandry kariery kurialisty rzymskiego w okresie schizmy zachodniej*, Roczn. Hum., 48, 2000, z. 2, s. 345–365.

⁴ Jak zauważyli m.in. Andrzej Radziwiński i Jacek Maciejewski takie pochodzenie szlacheckie, wyższe wykształcenie, praca na dworze królewskim, książęcym lub papieskim, piastowane wcześniej godności kościelne odgrywały ważną rolę przy uzyskiwaniu sakry biskupiej (A. Radziwiński, *Droga do biskupstwa plockiego w XIV i I. połowie XV w.*, w: *Personae. Colligationes. Facta*, red. J. Bieniak [i in.], Toruń 1991, s. 74–80; J. Maciejewski, *Episkopat polski doby dzielnicowej 1180–1320*, Kraków–Bydgoszcz 2003, Rozdział I: *Droga do biskupstwa w Polsce dzielnicowej*).

w 1392 r. nie rezydowali biskupi⁵. Nie spotkał się jednak z przychylnym przyjęciem ze strony Piastów mazowieckich, z tych samych zresztą przyczyn, co początkowo jego poprzednik. Nominacja biskupa płockiego, jakiej dokonał Bonifacy IX, zanegowała bowiem wpływ książąt mazowieckich na obsadę jedynej leżącej na Mazowszu stolicy biskupiej.

Opisując początki kariery kościelnej późniejszego biskupa, Leszek Zygmunt domyśla się, że dla sprawy Kurdwanowskiego niebagatelne znaczenie miały rodzinne więzi między królem a księciem płockim: poprzez swą siostrę, księżną Aleksandrę, Władysław Jagiełło mógł łatwiej przekonać Siemowita IV do papieskiego nominata⁶. Nieprzejednany pozostał jednak drugi z książąt mazowieckich, Janusz I, który dokonał najazdu na biskupa Pułtusk, zagarniał dochody biskupstwa płockiego oraz tolerował podobne postęпки ze strony swoich poddanych. Już od dłuższego czasu kontrowersje między Januszem I a kolejnymi biskupami płockimi budziły kwestie dziesięcenne⁷. Ponadto książę nie chciał zrezygnować z prawa do wybierania stacji w dobrach biskupich.

Zanim zdecydowano się załatwić sprawę polubownie, biskup Kurdwanowski walczył o sprawiedliwość na drodze sądowej. W kolejnych dokumentach wydanych przez rozjemców wspomniano o trzykrotnych karach ekskomuniki nałożonych wcześniej na Janusza I mocą władzy biskupiej przez Jakuba Kurdwanowskiego, a także o procesie wszczętym przed prepozytem chełmińskim, wyznaczonym 5 V 1399 przez Stolicę Apostolską na konserwatora praw biskupa i kapituły płockiej. Wyroki i kary ciążące na księciu Januszu I najwidoczniej nie przyniosły oczekiwanych efektów, toteż wybrano drogę polubownego zakończenia sporu. Godząc się na nią, Jakub z Kurdwanowa odstąpił od wszelkich toczących się z jego powództwa procesów przeciwko księciu i jego poddanym oraz obiecał nie wszczynać kolejnych.

Osiągnięcie porozumienia nie było łatwe. Grono sędziowskie pod przewodnictwem biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca, składające się z przedstawicieli obu skonfliktowanych stron, nie zdołało zakończyć sporu wydaniem jednego wyroku. Chociaż od razu rozstrzygnięto większość problemów związanych z uiszczaniem dziesięcin (najczęściej w sposób korzystny dla strony kościelnej) oraz doprowadzono do wycofania wszelkich wyroków i kar, jakimi obłożyli się nawzajem książę i biskup, to wciąż nie załatwiona pozostała sprawa granic lasów książęcych i biskupich (jej rozwiązanie powierzono wyznaczonym do tego celu sędziom), a także kwestia wybierania stacji w dobrach biskupstwa, do czego rościł sobie prawo książę Janusz I. Tej ostatniej nie rozwiązał również drugi z wyroków, trzeci natomiast nie zdobył jednogłośnie aprobaty arbitrów. Mimo że przedstawiciele księcia wystąpili ze składu sędziowskiego, biskup Jastrzębiec i rozjemcy reprezentujący biskupa płockiego uznali, że wcześniejsze porozumienie Janusza I i Jakuba Kurdwanowskiego w sprawie sądu polubownego daje im prawo do wydania wyroku. Potwierdzili w nim przywileje i swobody, którymi cieszył się Kościół płocki i jego poddani — zwolnienie od jurysdykcji sądowej książąt oraz od wszelkich świadczeń na ich rzecz, w tym także stacji. Januszowi I umożliwiono zatrzymywanie się, w przypadku wyższej konieczności, w siedzibach biskupich, ale uzależniono to od zgody biskupa lub zarządców dóbr biskupich.

⁵ Poświadczona jest obecność Kurdwanowskiego w Płocku podczas synodu diecezjalnego w sierpniu 1397 r. (J. Sawicki, *Synody diecezji płockiej i ich statuty*, Warszawa 1952, s. 231).

⁶ L. Zygmunt, *Początki kariery*, s. 213 n.

⁷ O zatargach tego typu między Januszem I z biskupem Ściborem z Radzymina i jego następcą Henrykiem Siemowitowicem, przyrodnim bratem księcia, informuje kilka dokumentów z lat 1389–1392, wystawionych podczas procesów, które toczyły się w tej sprawie przed sądem papieskim w Rzymie. Dokumenty te znajdują się w Archiwum Diecezjalnym w Płocku, sygn. 103, 106, 107 (reg. Bull. Pol., t. 3, nr 223), 109. Pierwszy wyrok audytora Tomasza z Ambrevilla z daty: Rzym, 30 VII 1389 r. jest zawarty w opublikowanym przez B. Ulanowskiego *Liber formularum ad ius canonicum spectantium, ex actis Jacobi de Kurdwanów episcopi Plocensis maxima parte depromptarum*, AKP, t. 1, Kraków 1895, nr 28. Edycje źródłowe dokumentów o sygn. 103 (wyrok audytora Jana z Dülmen z daty: Rzym 15 IV 1390) oraz 106 (ogłoszenie wyroku Tomasza z Ambrevilla przez audytora Andrzeja Bareta z daty: Rzym, 10 V 1391) są dołączone w charakterze aneksów źródłowych do mojej pracy doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. Stefana K. Kuczyńskiego w Instytucie Historii PAN pt. *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV wieku do 1526 roku* (dod. źródeł. 1, 2).

Do tej pory spośród szeregu dokumentów (zob. Wykaz dokumentów dotyczących sporu) oświetlających zakończenie konfliktu, trzy zostały wydane przez Jana Tadeusza Lubomirskiego w *Kodeksie dyplomatycznym księstwa mazowieckiego*⁸. Chodzi tu o: pierwszą zgodę księcia Janusza Starszego na rozjemstwo biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca z 20 IX 1400⁹, pierwszy wyrok sądu polubownego z 5 X 1400, pierwsze zatwierdzenie wyroku przez Stolicę Apostolską z 11 V 1404. Pozbawiony aparatu krytycznego kodeks Lubomirskiego nie zawiera wiadomości o miejscu przechowywania i sygnaturze publikowanych materiałów, a w przypadku dokumentu papieskiego wydawca podał błędną datację. Dwa pierwsze z wymienionych powyżej dokumentów przedrukował za Lubomirskim Jakub Sawicki w *Iura Masoviae terrestria*¹⁰, również nie opatrzywszy edycji ani informacjami na temat sygnatur i miejsca przechowywania dokumentów, ani przypisami do tekstu.

Przedmiotem niniejszej publikacji są dokumenty 1) porozumienia księcia Janusza Starszego z biskupem Jakubem z Kurdwanowa w sprawie sądu polubownego z 3 X 1400, 2) i 3) kolejnych wyroków rozjemczych (drugiego i trzeciego) z 16 VIII 1401 i 25 VI 1402 oraz 4) dyplomu Jakuba Kurdwanowskiego z 6 II 1404, widymującego kilka z dokumentów niniejszego sporu. Pod względem metody wydawniczej poniższa edycja źródłowa opiera się na projekcie instrukcji opracowanym przez Adama Wolffa¹¹, ściśle zachowując właściwości pisowni dokumentów.

Podstawą wydania dwóch pierwszych dokumentów są ich kopie zamieszczone w widymacie, jaki wystawił Jakub z Kurdwanowa 6 II 1404. Porozumienie z 3 X 1400 nie dotrwało do chwili obecnej w oryginalnej wersji. Natomiast z dyplomu z wyrokiem ogłoszonym 16 VIII 1401 pozostał tylko wąski i nierówny pas prawej części karty pergaminowej, przydatny jedynie do sprawdzenia poprawności odczytu poszczególnych fragmentów tekstu (w kilku przypadkach różnic, przekaz oryginału został wprowadzony do przypisów tekstowych). W widymacie biskupa Kurdwanowskiego znalazł się również wyrok z 25 VI 1402, który zachował się w postaci dwóch, mało różniących się od siebie, spisanych tą samą ręką oryginałów. Podstawą wydania jest dyplom o sygn. 129. Odczyt jego treści zweryfikowano na podstawie drugiego egzemplarza i kopii. Odmienności między obydwoma oryginałami dokumentu zostały przedstawione w przypisach tekstowych.

Przygotowana edycja oraz fotografia widymatu biskupa Jakuba z 1404 r., zawierającego treść trzech wydawanych dokumentów zostały na koniec zestawione z kopią dyplomu Kurdwanowskiego, jaka znajduje się w tomie dziesiątym Tek Naruszewicza, obejmującym lata 1400–1410¹². Osiemnastowieczny kopista przekształcił tekst dokumentu zgodnie z zasadami pisowni łaciny klasycznej. Choć w odpisie tym nie brak pomyłek, był jednak przydatny dla sprawdzenia i poprawienia w niektórych miejscach tekstów wydawanych dokumentów.

Jestem winna serdeczne podziękowania śp. prof. dr. hab. Stefanowi K. Kuczyńskiemu, promotorowi mojej pracy doktorskiej, za zachęcenie mnie do przygotowania niniejszej edycji oraz prof. dr. hab. Marii Koczerskiej, dr. Michałowi Kuleckiemu i mgr Indze Stembrowicz za cenną pomoc w odczytaniu tekstu dokumentów. Dziękuję również dr. Kazimierzowi Pacuskiemu za wskazówki przydatne w identyfikacji niektórych postaci, dr. Piotrowi Pokorze za udostępnienie opracowanego przez niego inwentarza pieczęci biskupów polskich w okresie monarchii pierwszych Jagiellonów oraz ks. dr. Dariuszowi Majewskiemu dyrektorowi Archiwum Diecezjalnego w Płocku, za życzliwą pomoc w prowadzeniu kwerendy archiwalnej.

⁸ KDMaz., nr 135, 137, 144.

⁹ Sygnatury tego i następných dyplomów — zob. Wykaz dokumentów dotyczących sporu.

¹⁰ *Iura Masoviae terrestria*, wyd. J. Sawicki, t. 1, Warszawa 1972 [dalej: *Iura Mas.*], nr 53, 54.

¹¹ A. Wolff, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, St. Źródł., 1, 1957, s. 155–180.

¹² BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 209–250.

Wykaz dokumentów dotyczących sporu

1. Rzym, 5 maja 1399

Papież Bonifacy IX wyznacza prepozytów kapituł katedralnych wrocławskiej i chełmińskiej oraz prepozyta kolegiaty św. Piotra w Kruszwicy konserwatorami praw biskupa płockiego i kapituły katedralnej w Płocku.

Or. nieznan.

Kop. Rzym, Archiwum Watykańskie, *Registra Lateranensia*, t. 68, k. 30v.

Reg. Bull. Pol., t. 3, nr 603.

2. Wyszogród, 20 września 1400.

Książę mazowiecki Janusz Starszy godzi się na sąd polubowny pod przewodnictwem biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca w swoim sporze z biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa.

Or. Płock, AD, perg. 123.

Kop. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 8, nr 5, s. 23–24.

Wyd. a) KDMaz., nr 135; b) *Iura Mas.*, t. 1, nr 53.

3. Czerwińsk, 3 października 1400.

Książę mazowiecki Janusz Starszy i biskup płocki Jakub z Kurdwanowa godzą się na sąd polubowny pod przewodnictwem biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca.

Or. nieznan.

Kop. 1. Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Kop. 2. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 212–218 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

4. Czerwińsk, 5 października 1400.

Biskup poznański Wojciech Jastrzębiec oraz kantor płocki Dadźbóg ze Szczawina, kanonicy płoccy: prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku Ulryk z Kępy, Mikołaj z Białkowa zwany Gamaleon i Jan Włodkowic zwany Różanym, sędzia wyszogrodzki Junosza z Zaborowa oraz podkomorzy ciechanowski Mikołaj Skusza, sędziowie polubowni w sporze między księciem mazowieckim Januszem Starszym a biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa wydają swoje pierwsze orzeczenie.

Or. 1. Płock, AD, perg. 124.

Or. 2. Płock, AD, perg. 125.

Kop. 1. Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Kop. 2. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 7, s. 29–37.

Kop. 3. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 219–227 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Wyd. a) KDMaz., nr 137; b) *Iura Mas.*, t. 1, nr 54.

5. Wyszogród, 16 sierpnia 1401.

Biskup poznański Wojciech Jastrzębiec oraz pozostali rozjemcy w sporze między księciem mazowieckim Januszem Starszym a biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa wydają swoje drugie orzeczenie.

Or. Płock, AD, perg. 127, zachowany we fragmencie.

Kop. 1. Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Kop. 2. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 227–237 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

6. Wyszogród, 25 czerwca 1402

Biskup poznański Wojciech Jastrzębiec oraz kantor płocki Dadźbóg ze Szczawina, kanonicy płocky: prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku Ulryk z Kępy i Mikołaj z Białkowa zwany Gamaleon, sędziowie polubowni w sporze księcia Janusza I z biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa wydają kolejny wyrok pomimo usunięcia się pozostałych rozjemców: kanonika płockiego Jana Włodkowica zwanego Różanym, sędziego wyszogrodzkiego Junoszy z Zaborowa oraz podkomorzego ciechanowskiego Mikołaja Skuszy.

Or. 1. Płock, AD, perg. 129.

Or. 2. Płock, AD, perg. 130.

Kop. 1. Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Kop. 2. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 237–246 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

7. Płock, 6 lutego 1404.

Biskup płocki Jakub z Kurdwanowa na prośbę swojej kapituły katedralnej widymuje przechowywane w archiwum płockiego kościoła katedralnego dokumenty, które dotyczą jego sporu z księciem mazowieckim Januszem Starszym oraz przywilej Bolesława I wydany dla biskupa płockiego Piotra, z dat:

a) Czerwińsk, 3 października 1400 (zob. nr 3);

b) Czerwińsk, 5 października 1400 (zob. nr 4);

c) Wyszogród, 16 sierpnia 1401 (zob. nr 5);

d) Wyszogród, 25 czerwca 1402 (zob. nr 6);

e) Sieradz, 15 czerwca 1239.

Or. Płock, AD, perg. 136.

Kop. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 209–250.

8. Rzym, 11 maja 1404.

Papież Bonifacy IX zatwierdza wyrok wydany przez sędziów polubownych w sprawie między księciem mazowieckim Januszem Starszym a biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa.

Or. Płock, AD, perg. 137.

Kop. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 64, s. 265–268.

Wyd. KDMaz., nr 144, pod datą: 1403.

Reg. Bull. Pol., t. 3, nr 950.

9. Rzym, 2 grudnia 1405.

Papież Innocenty VII zatwierdza wyrok wydany przez sędziów polubownych w sprawie między księciem mazowieckim Januszem Starszym a biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa.

Or. nieznan

Reg. Rzym, Biblioteka Watykańska, *Codex Vaticanus Latinus*, 6952, f. 403–403v (za: Bull. Pol., t. 3, nr 1070).

1.

Czerwińsk, 3 października 1400

Książę mazowiecki Janusz Starszy i biskup płocki Jakub z Kurdwanowa godzą się na sąd polubowny pod przewodnictwem biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca.

Or. nieznanym

Kop. 1. *Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.*

Kop. 2. *BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 212–218 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.*

Uw. *Podstawą wydania jest kop. nr 1.*

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis eiusdem M^o CCCC^o, indiccione VIII, mensis Octobris die tertia, hora vesperorum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo^a patris et domini nostri, domini Bonifacy divina providencia pape noni¹ anno undecimo, in Czirwensko² in monasterio fratrum ordinis sancti Augustini Plocensis diocesis in mei notarii publici et testium infrascriptorum presencia personaliter constituti illustris princeps et dominus, dominus Iohannes dux Senior Mazouie, suo et omnium et singulorum suorum terrigenarum ducatus Plocensis diocesis eiusdem et suorum successorum nominibus ex una et reverendus in Christo pater et dominus, dominus Iacobus episcopus Plocensis, similiter suo et dicte ecclesie sue Plocensis et capituli sui et cleri sue diocesis nominibus parte ex altera de et super omnibus et singulis causis, litibus, questionibus et controversiis ac displicenciarum materiis occasione quarundam decimarum manipularium, decimacionum, exaccionum, stacionum, usurpacionum, occupacionum, oppressionum pauperum hominum Ecclesie, angariarum, diffidacionum, bannicionum, processuum et excommunicacionum inter ipsas partes et ipsis partibus et qualibet earundem, seu pro altera ipsarum parcium aut contra ipsas partes communiter vel divisim quavis auctoritate hincinde habitis, factis et patratris necnon occasione nonnullarum rerum, possessionum, nemorum, censuum et summarum pecuniarum, expensarum, dampnorum et super interesse nolentes per strepitus litium et displicenciarum amplius fatigari, sed volentes hincinde parcere displicenciis, fatigis, sumptibus et expensis, de voluntate ipsorum communi compromiserunt de alto et basso in honorabiles ac nobiles viros dominos Daczbogium cantorem³, Ulricum prepositum sancti

^a *W całym tekście słowo Christus i jego formy deklinacyjne oddawne są w postaci chrystogramu xp wraz z odpowiednimi końcówkami.*

¹ *Bonifacy IX, właściwie Pietro Tomacelli, ur. ok. 1350 r. w Neapolu, wybrany papieżem przez konklawe w Rzymie 2 XI 1389 r., zm. 1 X 1404 r. Zob. B. Kumor, Bonifacy IX, w: Encyklopedia katolicka, t. 2, Lublin 1976, kol. 797.*

² *Czerwińsk, miasto na prawym brzegu Wisły, składające się z części biskupiej położonej w z. wyszogrodzkiej oraz z części klasztornej leżącej w z. ciechanowskiej, w ówczesnym pow. czerwińskim, późniejszym sąchockim, w l. 1522–1524 włączonych do z. wyszogrodzkiej. Lokalizacje tej i innych miejscowości położonych w dzielnicy mazowieckiej podano — pomijając nazwy późniejszych województw — za Atlasem historycznym Polski [dalej: AHP]. Mazowsze w drugiej połowie XVI w., cz. 1: Mapy, plany, cz. 2: Komentarz, indeksy, red. W. Pałucki, Warszawa 1973. Na temat zmian w przynależności administracyjnej Czerwińska zob. A. Dunin-Wąsowiczowa, Podziały administracyjne, w: AHP. Mazowsze, cz. 2, s. 41.*

³ *Dadźbóg ze Szczawina w pow. gostynińskim, h. Prawdzic, s. Nasięgniewa, bratanek kolejnych biskupów płockich — Stanisława i Dobiesława Sówków ze Szczawina, brat archidiacona dobrzyńskiego Stanisława, kanonik (1385 r.) i kantor płocki (objął pralaturę między 1389 a 1391 r.), kanonik gnieźnieński (1401 r.). Studiował prawo w Pradze (od 1386 r.), podejmował się misji dyplomatycznych m.in. jako poseł kolejnych biskupów płockich: Henryka Siemowitowica i Jakuba Kurdwanowskiego do Rzymu oraz do Państwa Zakonnego, a także jako pełnomocnik książąt Siemowita IV i Janusza Starszego na dworze cesarskim (1414, 1419 r.). Po 1414 r. a przed 26 XI 1417 był kanclerzem Siemowita IV. Zm. między 1419 a 1421 r. Zob. A. Radziwiński, Pralaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w. Studium prozopograficzne, t. 1 Pralaci, Toruń 1991, s. 69–71; A. Supruniuk, Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374–1426), Warszawa 1998, s. 156 n.*

Michaelis⁴, magistrum Nicolaum dictum Gamaleon⁵, Iohannem Wladimiri dictum Rozani⁶ canonicos ecclesie Plocensis, Iunossium iudicem Vyshegradiensem⁷ et Nicolaum dictum Scusza⁸, subcamera-rium Czechonouiensem, tamquam arbitros et arbitratores amicabilem compositores ac bonos viros ac eciam in reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Albertum dictum Iastrzambecz⁹ episcopum Poznaniensem tamquam superarbitrum dictis dominis arbitris, arbitratoribus, amicabilibus compositoribus iunctum et per ipsas partes expresse nominatum, dantes tam eisdem dominis arbitris, arbitratoribus, amicabilibus compositoribus, quam eciam dicto domino Alberto episcopo Poznaniensi superarbitro plenam, omnimodam, liberam et expeditam facultatem, ita quod tam ipsi domini arbitri, arbitratores ac amicabilem compositores, quam eciam ipse dominus Albertus episcopus Poznaniensis superarbitro summarie ac de plano ac sine strepitu et figura iudicii predictis partibus presentibus vel absentibus vel una parte presente et alia absente ac ipsis partibus vel earum altera vocatis vel non vocatis, die feriata vel non feriata, seu diebus feriatis vel non feriatis, semel vel pluries, aut eciam tociens, quociens ipsis videbitur expedire iuris ordine et sollempnitate servatis vel non servatis seu obmissis super premissis vel aliquo premissorum causam et causas, litem et lites, questionem et questiones et alia supradicta contingencia et deponencia ex eisdem inter predictas partes iuxta Deum et iusticiam, visis utriusque partis iuribus ex munimentis ac propositionibus auditis possint audire, examinare, terminare, diffinire arbitrando, laudando et ordinando, transi[g]endo, componendo et alias quomodolibet faciendo, prout ipsis dominis arbitris, arbitratoribus, amicabilibus compositoribus et dicto domino Alberto episcopo Poznaniensi superarbitro placuerit et videbitur expedire. Promittentes insuper eadem partes compromissum huiusmodi non revocare nec ab eodem recedere sub pena mille sexagenarum grossorum Pragensium¹⁰ pro media parte dictis dominis arbitris, arbitratoribus et amicabilibus compositoribus et pro alia medietate parti ipsum compromissum non revocanti et iuxta ipsum compromissum stanti per partem revocantem irremisibiliter persolvenda. Quaquidem pena soluta vel non soluta dictum compromissum in sua debet permanere firmitate et huiusmodi compromissi revocatio-

⁴ *Ulryk z Kępy (wieś niezidentyfikowana, być może Kępa Polska w pow. płockim), notariusz w kancelarii (1383 r.), a następnie kanclerz Siemowita IV (od 1384, najpóźniej do 15 I 1399), kanclerz ziemski płocki (przed 7 VII 1388, najpóźniej do 1407), prepozyt kolegiaty pw. św. Michała w Płocku oraz kanonik kapituły katedralnej (przed 1385). Zm. ok. 1416 r. Zob. A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 151 n.; A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 272 n.*

⁵ *Mikołaj, zwany Gamaleon, z Białkowo w pow. płockim, h. Pobóg, magister, kanonik płocki (1385 r.), kanonik kolegiaty pw. św. Michała w Płocku (1399 r.). Białkowo, skąd się pisał, było wsią prebendalną kolegiaty pw. św. Michała. Po raz ostatni wystąpił w źródłach 30 IX 1402. Zob. K. Pacuski, *Osadnictwo Mazowsza Płockiego między Wisłą, Jasienicą i Motławą w XII–XIV w. w świetle źródeł pisanych*, w: *Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne w dorzeczu Słupianki pod Płockiem*, red. M. Dulnicz, Warszawa 1998, s. 157 n.; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 107 n.*

⁶ *Jan Włodkowiec, zwany Różany, h. Nowina, kanonik i oficjał płocki (po raz pierwszy od 1388/1391 r. do 1396/1398 r., po raz drugi od 1401/1405 r. do 1418/1420 r.). Po śmierci biskupa Jakuba z Kurdwanowa w 1424 r. do 1426 r. był administratorem diecezji płockiej. Po raz ostatni wystąpił w źródłach 19 X 1427 r. Zob. A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 71 n.*

⁷ *Junosza z Zaborowa (zapewne chodzi o wieś w z. warszawskiej), piszący się również z Głuska w pow. sochaczewskim, h. Junosza, jeden z najbliższych doradców Janusza Starszego, podkomorzy zakroczymski (1375–1389), starosta generalny (1376–1378), sędzia wyszogrodzki i zakroczymski (1389–1408) oraz ciechanowski (od 1392 r.). Zm. po 23 II 1409 r. Zob. M. Wilska, *Mazowieckie środowisko dworskie Janusza księcia mazowieckiego, mszp. pracy doktorskiej*, Bibl. Instytutu Historii PAN, s. 161; A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 191 n.*

⁸ *Mikołaj Skusza z Nieborzyc (obecnie Nieborzyn) w z. ciechanowskiej, w pow. sąchockim, podstoli zakroczymski (1381–1398), podkomorzy ciechanowski (1400–1413). Zob. M. Wilska, *Mazowieckie środowisko dworskie*, s. 174.*

⁹ *Wojciech h. Jastrzębiec, ur. ok. 1362 w Łubnicach w woj. sandomierskim, w pow. wiślickim (AHP. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, red. W. Pałucki, Warszawa 1993). Piastował liczne godności kościelne, poza kilkoma kanoniami — kustodię gnieźnieńską (1386–1394), scholasterię krakowską (od 1393 r.) i gnieźnieńską. Był kanclerzem Jadwigi Andegaweńskiej (1397–1399), biskupem poznańskim (1399–1412), biskupem krakowskim i kanclerzem Królestwa Polskiego (1412–1423), arcybiskupem gnieźnieńskim i prymasem Polski (1423–1436). W 1433 r. utworzył kapitułę przy podniesionym do rangi kolegiaty kościele N.M.P w Łowiczu. Zm. 2 IX 1436. Zob. G. Lichończak–Nurek, *Wojciech herbu Jastrzębiec. Arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362–1436)*, Kraków 1996; K. R. Prokop, *Arcybiskupi gnieźnieńscy w tysiącleciu*, Kraków 2000, s. 122–125.*

¹⁰ *W dalszej części dwukrotnie pojawia się kwota 3 tysięcy groszy praskich, być może w tym miejscu doszło do pomyłki kopisty.*

ne non obstante dicti domini arbitri, arbitratores et amicabiles compositores possunt procedere ad pronunciacionem et ordinacionem arbitrariam, iuxta quod ipsis et eciam eidem domino Alberto episcopo Poznaniensi superarbitro melius videbitur expedire. Et si super omnibus et singulis capitulis et intencionibus ac articulis per dictas partes proponendis et deducendis ac propositis et deductis ac eciam in premissis et circa premissa occurrentibus dicti domini arbitri, arbitratores et amicabiles compositores super pronunciacionem huiusmodi discreparent, dicte partes memorato domino Alberto episcopo Poznaniensi superarbitro plenam et liberam contulerunt potestatem, ut ipse dominus Albertus episcopus superarbitrator iuxta modum et formam suprascripta in premissis omnibus et quolibet premissorum possit pronunciare, diffinire, laudare, ordinare, transigere et componere, prout sibi placuerit et videbitur expedire. Idem autem dominus Iacobus episcopus Plocensis, quibus supra nominibus recessit ab omnibus accionibus, causis et litibus, quas moveret et movet dicto domino Iohanni duci et nonnullis suis terrigenis, videlicet Sdziskoni de Czesle subiudici Vyshegradiensi¹¹ de et super villa Lagewniky¹² ac parte ville Murcowo¹³ dicte ac Paskoni subdapifero heredi de Golinino¹⁴ super occupationem bonorum ville Vathcowo¹⁵ dicte et nonnullis aliis terrigenis coram preposito ecclesie Culmensis¹⁶ conservatore per Sedem Apostolicam delegato¹⁷ et coram subdelegato a^b b^c e^c jodem vigore cuiusdam conservatoris et super aliis quibuscumque terris, possessionibus, hereditatibus, limitibus et quibusvis rebus et pecuniarum summis. Recessit eciam memoratus dominus Iacobus episcopus Plocensis a quibusdam instrumentis publicis et protestacionibus factis, ut dicitur, pro quibusdam diffidacionibus et bannicionibus contra eundem dominum Iacobum episcopum Plocensem et suos emissis, de quibusquidam diffidacionibus et bannicionibus ipse dominus Iohannes dux dixit se nescire nec eas ratas habuit et si que emisse fuerunt easdem relaxavit. Promiserunt quoque tam dictus dominus Iohannes dux, quam eciam memoratus dominus Iacobus episcopus Plocensis nominibus, quibus supra mihi notario, tamquam persone autentice vice omnium, quorum interest stipulanti, quod tam ipse dominus Iohannes dux, quam dictus dominus Iacobus episcopus Plocensis acceptabunt, recipient et ratificabunt ac ratum et firmum habebunt arbitrium, laudum, composicionem, ordinacionem et quidquid super premissis et quolibet premissorum dicti domini arbitri, arbitratores et amicabiles compositores ac memoratus dominus Albertus episcopus Poznaniensis superarbitrator simul aut ipse dominus episcopus Poznaniensis superarbitrator per se duxerint faciend[um] et illa, que per dictos dominos arbitros, arbitratores et amicabiles compositores ac prefatum dominum, dominum Albertum episcopum superarbitratorum simul vel per ipsum dominum episcopum superarbitratorum dumtaxat tam secundum formam huiusmodi compromissi, quam aliter facta et dicta seu ordinata ac arbitrata fuerint super premissis et quolibet predictorum rata, grata et firma tenebunt et habebunt ipsisque parebunt et acquiescent et contra

^{b-c} Nieczytelne z powodu zgięcia pergaminu.

¹¹ Zdziszko z Cieśli, s. Zdziszka, podstępdek wyszogrodzki wzmiankowany w l. 1399–1406. Zob. M. Wilska, *Mazowieckie środowisko dworskie*, s. 224. Cieśle, wieś w z. wyszogrodzkiej, par. Bodzanów. Zob. *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu*, oprac. A. Wolff, A. Borkiewicz–Celińska, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971 [dalej: SHGW], s. 11.

¹² Lagiewniki, chodzi zapewne o wieś w pow. plockim, par. Stupno, 14 km na południowy wschód od Płocka, położoną kilka km na północny zachód od Cieśli. Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa plockiego w średniowieczu*, oprac. A. Borkiewicz–Celińska, z. 2, Wrocław 1981, s. 172.

¹³ Murkowo, wieś w z. wyszogrodzkiej, par. Orszymowo, 8 km na północ od Wyszogrodu. Zob. SHGW, s. 34 n., tam nazwa Mórkowo.

¹⁴ Paweł z Gołymina, s. Mikołaja, podstoli ciechanowski (wzmianki z r. 1414). Zob. A. Wolff, *Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370–1526*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, s. 298. Gołymino, jedna z kilku wsi tej nazwy w pow. ciechanowskim, par. Gołymino Kościelne.

¹⁵ Watkowo, wieś w pow. ciechanowskim, par. Gołymino Kościelne.

¹⁶ Mógł nim być Bertold (ostatnia wzmianka o pełnieniu przez niego tej funkcji — 16 X 1399). Zob. A. Mańkowski, *Pralacy i kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów*, cz. 1, Roczn. TNT, 33, 1926, s. 12 n.

¹⁷ 5 V 1399 r. Bonifacy IX nominował do tej funkcji również prepozyta włocławskiego (był nim wówczas Andrzej Łaskarz, zob. K. Piotrowski, *Andrzej Łaskarz*, PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 103–106; J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, s. 80 n.) i prepozyta kolegiaty kruszwickiej. Zob. *Bull. Pol.*, t. 3, nr 603.

pronunciata huiusmodi in aliquo non venient tacite vel expresse et in nullo contrafacient de iure vel de facto et a premissis vel aliquo premissorum seu a sententia, pronunciacione vel arbitrio aut ordinacione super hiis per ipsos dominos arbitros, arbitratores et amicabile compositores ac eciam per dictum dominum Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum faciendo et facienda nunquam appellabunt vel proclamabunt nec super illis vel eorum aliquo recurrent ad arbitrium boni viri nec ea petent revocari seu eciam moderari. Renunciantes nominibus, quibus supra in dictis omnibus et singulis arbitriis boni viri et recursum habendo ad arbitrium boni viri et alii iuri canonico et civili per quod contra premissa facere possent quomodolibet vel venire. Quod autem partes predictae omnia et singula predicta compleant, teneant firmiter et observent et contra non faciant, veniant sive dicant per se vel alium seu alios directe vel indirecte, aliquo iuris scripti vel non scripti, auxilio vel aliqua alia racione, bona fide sibi invicem et mihi notario solempniter stipulanti promiserunt sub pena trium millium sexagenarum grossorum Pragensium predictorum a parte parti premissa, que siquidem pena tociens comittatur et sic commissa debeatur pro sua^d una medietate parti obedienti et pro alia medietate dictis dominis superarbitro, arbitris, arbitratoribus et amicabilibus compositoribus per partem inobedientem et non obtemperantem ab ipsaque parte inobediens per dictam partem obedientem et dictos superarbitrum necnon arbitros, arbitratores et amicabile compositores exigi possit, quociens per aliquam partem ipsarum partium contra predicta vel aliquod predictorum vel infrascriptorum ventum, dictum, factum vel non obtemperatum aut non paritum fuerit mandato, ordinacioni, dispensioni, declaracioni dicto pronunciacioni, sentencie vel arbitrio dictorum dominorum superarbitri necnon arbitratorum, arbitratorum et amicabilium compositorum, ita quod pars imobediens vel contradicens, aut non obtemperans vel non parens cum effectu teneatur dare et solvere penam prenotatam, videlicet trium millium sexagenarum. Ad quarumquidem penarum solucionem pars compromissum revocans aut inobediens et non parens in premissis per prefatum dominum Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum possit et poterit compelli absque petitione et dacione libelli et excepcionem aliqua, cuiusquidem domini Alberti episcopi Poznaniensis superarbitri iurisdictioni censuris et processibus eedem partes, quo ad ista se voluntarie submiserunt quibusquidem penis commissis, exactis et solutis semel et pluries aut non exactis et non solutis. Nichilominus presens compromissum et omnia et singula suprascripta in sua permaneant firmitate. Super quibus omnibus et singulis premissis et quolibet premissorum dicti domini compromittentes a me notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica sibi confic[i]^e pecierunt instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hec anno, indicione, mense, die, hora, pontificatus et loco quibus supra. Presentibus honorabilibus et discretis viris dominis Iohanne scolastico Wladislaviensis¹⁸, Dominico rectori parrochialis de Warszeuia Poznaniensis diocesum ecclesiarum¹⁹ et Nicolao de Dambe²⁰ clerico Gneznensis diocesis publico notario testibus ad premissa.

^d *Kop. błędnie: sui.*

^e *Nieczytelne z powodu zgięcia pergaminu.*

¹⁸ *Jan, scholastyk włocławski, postać niezidentyfikowana, występuje z tym beneficjum po raz pierwszy w r. 1387, a następnie 1393. Po wciągnięciu go na listę świadków w dokumentach dotyczących sporu Janusza I z biskupem Kurdwanowskim, kolejny i ostatni raz pojawia się w źródłach w 1412 r. (J. Fijałek, Ustalenie chronologii biskupów włocławskich, Kraków 1894, s. 85).*

¹⁹ *Dominik z Kłodna, zapewne wsi w z. warszawskiej w pow. błońskim, s. Sędziwoja, pleban kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie, później dziekan kapituły kolegiackiej przy tym kościele, (zob. Acta ecclesiae collegiatae Varsoviensis, wyd. B. Ulanowski, w: AKP, t. 6 Kraków 1896–1926, nr 5, s. 5–7, nr 17, s. 9 n.; W. Kwiatkowski, Powstanie kapituły św. Jana przy zamku xx. mazowieckich w Warszawie, Warszawa 1938, dod. źródł. nr 3); zm. po 1419 r. (Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesis Gnesnensis et Poznaniensis 1403–1530, wyd. B. Ulanowski, w: Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, cz. 2 (MMAeH, t. 16/2), Kraków 1902, nr 956). Zapewne tożsamy z noszącym to imię kapelanem dworskim i kierownikiem kancelarii Janusza I w l. 1385–1392 (zob. M. Wilska, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 136).*

²⁰ *Mikołaj z Dąbia, s. Naćka, notariusz publiczny. Zob. KDWlkp., t. 7, nr 465, przyp. 6. Dąbie, zapewne chodzi o miasto w woj. i powiecie łęczyckim, położone nad rzeką Ner. Zob. AHP. Województwo sieradzkie i łęczyckie w II połowie XVI w., red. H. Rutkowski, Warszawa 1999.*

Et ego Adam Nicolai de Banthcow²¹ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia dictis in superarbitrum ac arbitros, arbitratores et amicabiles compositores compromissioni, renunciacioni et recessioni aliisque omnibus et singulis superius seriatim expressis, dum sic, ut premititur, per dictas partes et inter eas agerentur et fierent una cum prenominitis testibus presens interfui ipsaque sic fieri, vidi et audivi. Ideo ea per alium fidelem notarium ^{f-}mei occupacion[...]^g fideliter conscripta in hanc publicam formam redegii et publicavi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignans me hic subscripsi requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

2.

Wyszogród, 16 sierpnia 1401

Biskup poznański Wojciech Jastrzębiec oraz kantor płocki Dadźbóg ze Szczawina, kanonicy płocky: prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku Ulryk z Kępy, Mikołaj z Białkowa zwany Gamaleon i Jan Włodkowic zwany Różanym, sędzia wyszogrodzki Junosza z Zaborowa oraz podkomorzy ciechanowski Mikołaj Skusza, sędziowie polubowni w sporze między księciem mazowieckim Januszem Starszym a biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa wydają swoje drugie orzeczenie.

Or. *Płock, AD, perg. 127, zachowany we fragmencie (wąski pas prawej części karty pergaminowej).*

Kop. 1. *Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.*

Kop. 2. *BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 227–237 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.*

Uw. *Podstawą wydania jest kopia nr 1. Rozbieżności między tekstem podstawy wydania i fragmentu oryginału zamieszczono w przypisach.*

In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod pridem per illustrem principem dominum Iohannem seniore[m] ducem Mazouie, suo heredumque et successorum ac omnium et singulorum nobilium ducatus [et] dominiorum suorum, terrigenarum in diocesi Plocensi consistencium et reverendum in Christo^a patrem et dominum, dominum Iacobum episcopum Plocensem ex adverso, suo et ecclesie ac capituli suorum tociusque cleri ecclesie eiusdem, necnon civitatis et diocesis Plocen[sium] nominibus de et super omnibus et singulis causis, litibus, questionibus, controversiis et displicenciarum materiis, que inter ipsos dominos Iacobum episcopum, ecclesiam, capitulum atque clerum Plocenses ex una et Iohannem ducem et terrigenas de, pro et super decimis manipularibus et decimacionibus ex agris et post araturas rusticorum necnon oppressionibus ac occupacionibus hominum et bonorum ecclesiasticorum in dictis ducatu et dominiis consistencium nonnullarumque rerum, possessionum, nemorum, censuum summarum pecuniarum, expensarum, dampnorum et interesse eorum, diffidacionibusque et bannicionibus ac exaccionibus et stacionibus per ipsum dominum Iohannem ducem in eisdem bonis et contra dictum dominum episcopum factis ac processibus sentenciisque excommunicacionis per ipsum dominum episcopum sua ordinaria statutoru-

^{f-g} Zapewne pomyłka kopisty. Prawdopodobnie powinno być: me aliis occupato negociis, tak jak w formule zastosowanej przez notariusza Jana Budka z Czechla w dokumencie nr 3.

²¹ Adam z Będkowa, s. Mikołaja herbu Wilczekosy, notariusz publiczny (1400), magister (1405), kapelan Władysława Jagielly (1410), kanonik gnieźnieński (1404–1447), krakowski (1409–1451), oficjal i wikariusz generalny krakowski (1413), archiprezbiter kościoła Najświętszej Marii Panny w Krakowie (1413–1450), doktor praw uniwersytetu w Bolonii (1423), dziekan kielecki (1423), kanonik poznański (1426–1435), kanonik sandomierski (1427), profesor Uniwersytetu Krakowskiego. zm. 15 X 1451; zob. M. Czyżak, Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408–1448, Poznań 2003, s. 310–312. Będkowo, miasto w woj. sieradzkim, w pow. brzezińskim; zob. AHP. Województwo sieradzkie i łączyskie.

^a W całym tekście słowo Christus i jego formy deklinacyjne oddawne są w postaci chrystagramu xp wraz z odpowiednimi końcówkami.

mque provincialium et alios quoscumque iudices et conservatores sibi deputatos apostolica auctoritate proinde quomodolibet emanatis et emissis et eorum, et cuiuslibet eorum, et aliorum occasione in iudiciis et extra vertebantur, seu verti et esse sperabantur ex altera partibus, in nos Albertum Dei gracia episcopum Poznaniensem¹ compromissarium et superarbitrum ac Daczbogium cantorem², Ulricum^b prepositum sancti Michaelis³, Nicolaum Gamaleon⁴ et Iohannem Rozani⁵ canonicos predictae ecclesie Plocensis, Iunossium iudicem Vyschegradiensem⁶ et Nicolaum Scusza^c subcamerarium Czechonouiensem⁷ arbitros, arbitratores et amicabile compositores per eosdem dominos Iohannem ducem et Iacobum episcopum nominibus, quibus supra ac de et super omnibus et singulis premissis et eorum quolibet communiter et concorditer ac in solidum nominatos et electos solempniter facto certisque penis appositis et approbatis, stipulationibus quoque pactis et renunciacionibus hincinde habitis et subsequitis vallato et roborato ac in formam publicam redacto et per nos superarbitrum et arbitros predictos assumpto compromisso, potestate quoque ac facultate plena, libera et omnimoda per ipsas partes nobis tam videlicet arbitris, arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, quam superarbitro memoratis tradita et concessa simul autem per nos ipsum superarbitrum de et super predictis causis, litibus, questionibus, controversiis et displicenciis omnibusque et singulis aliis premissis necnon emergentibus, incidentibus et dependentibus ab eisdem ordine et sollempnitate iuris servatis aut obmissis summarie et de plano ac sine strepitu et figura iudicii, tam secundum formam compromissi huiusmodi, quam etiam aliter partibusque ipsis aut altera earum presentibus vel absentibus eisque aut altera ipsarum vocatis vel non vocatis, semel et pluries, aut etiam tocians, quociens videretur expedire audiendi, examinandi, terminandi, arbitrandi, laudandi, ordinandi, transigendi et alias quomodolibet faciendi vigore et iuxta continenciam et tenorem compromissi ac auctoritate potestatis huiusmodi. Nos Albertus superarbitrator necnon arbitri, arbitratores et amicabile compositores superius nominati rite super nonnullis processo ad pronunciacionem et sentenciam nostras arbitrarias super reliquis de et ex premissis secutis articulis et coram nobis propositis hincinde [et] productis memoratis dominis Iohanni duci et Iacobo episcopo presentibus certum et competentem locum ac terminum duximus statuend[os] et prefigend[os] ac statuimus et prefiximus in eisdem loco et termino vel infra ipsum terminum per nos de iurisperitorum consilio ferend[um] et promulgand[um] ac ferri et promulgari, audiend[um] et vidend[um] in quibusquidem loco et termino, ut prefertur, deputatis, memorati domini Iohannes dux ab una et Iacobus episcopus principales ab altera partibus nominibus, quibus supra coram nobis superarbitro et arbitris ac arbitratoribus supradictis comparentes nostras huiusmodi, per nos ferri et pronunciacionem et ordinationem arbitrarias supradictas instancius postularunt. Nos vero de veritate, cum de ea ex gestis et deductis coram nobis super huiusmodi et infrascriptis articulis liquido constare non poterat, plenius informari ac partibus predictis equitatis iusticiam Domino concedente ministrare volentes terminum huiusmodi ipsis partibus presentibus volentibus, consencientibus et approbantibus in et ad certam aliam diem prout hoc ex forma et potestate dicti compromissi potuimus ad predictas sentenciam et pronunciacionem nostras arbitrarias in ipso termino vel infra eum promulgand[as] prorogavimus ipsumque terminum eisdem partibus ad idem in loco huiusmodi prefiximus statuendo. Subsequenter autem adhuc pendente termino huiusmodi die et hora infrascriptis memoratis dominis Iohanne duce pro sua et Iacobo episcopo principalibus ex adverso pro sua partibus in loco predicto ipsis deputato coram nobis constitutis, nos Albertus superarbitrator necnon arbitri, arbitratores et amicabile compositores supradicti

^b Tak podstawa wydania. Or. w tym miejscu — Olricum.

^c Tak podstawa wydania. Or. w tym miejscu — Skuza.

¹ Wojciech Jastrzębiec, zob. nr 1, przyp. 9.

² Dadźbóg ze Szczawina, zob. nr 1, przyp. 3.

³ Ulryk z Kępy, zob. nr 1, przyp. 4.

⁴ Mikołaj, zwany Gamaleon z Białkowa, zob. nr 1, przyp. 5.

⁵ Jan Włodkowiec, zw. Różany, zob. nr 1, przyp. 6.

⁶ Junosza z Zaborowa, zob. nr 1, przyp. 7.

⁷ Mikołaj Skusza z Nieborzyc, zob. nr 1, przyp. 8.

parcium earundem intencionibus propositis ac responsionibus earum diligenter auditis, litteris quoque privilegiis, scripturis et munimentis coram nobis exhibitis et productis visis et inspectis riteque recensitis ac equa iusticie lance discussis matura quoque super eis deliberacione sepius repetita ad nostras sententiam et pronunciacionem arbitrarias super huiusmodi et infrascriptis articulis processimus proferend[is] ipsasque dictis partibus presentibus et petentibus inscriptis tulimus et promulgavimus ac ferimus et promulgamus, ut sequitur, in hunc modum. In Christi nomine amen. Nos Albertus Dei gracia episcopus Poznaniensis superarbiter, Daczbogius cantor, Ulricus prepositus sancti Michaelis, Nicolaus de Balkowo et Iohannes Wladimiri canonici ecclesie Plocensis, Iunossius iudex Vyschegradiensis et Nicolaus Scusza subcamerarius Czechonouiensis arbitri, arbitratores et amicabile compositores per et inter partes infrascriptas videlicet magnificum principem dominem Iohannem seniore ducem Mazowie et eius heredes et successores ac nobiles tocuis sui ducatus et dominiorum ex una et reverendum in Christo patrem dominum Iacobum episcopum et eius ecclesiam, capitulum atque clerum Plocenses ex altera partibus in solidum electi ac in instrumento compromissi publico desuper confecto nominati et expressi ex potestate nobis per dictas partes in eodem compromisso tradita et concessa et per nos in pronunciacione et sententia nostris arbitrariis in et de certis capitulis alias dictis partibus presentibus et petentibus facta et promulgata super infrascriptis et aliis tunc suspensis articulis expresse in diem hodiernam reservata et sub pena adiecta et vallata contentaque et approbata modo quoque et forma expressis in dicto compromisso solvenda, invocato Dei nomine arbitramur, pronunciamus, laudamus, sententiamus, dicimus, precipimus et ordinamus in hiis scriptis, ut sequitur, in hunc modum: In primis quidem pronunciacionem et sententias nostras predictas arbitrarias de et super vectura seu conducione decimarum in ducatu et dominiis dicti domini Iohannis ducis manipulariter ac modo in eisdem sententia et pronunciacione nostris descripto solvendarum factam et latam, ut prefertur, supplendo, declarando et specificando de more et consuetudine ac observancia terre et diocesis Cracouien[sium] super decimis huiusmodi deducendis per patentes et autenticas litteras testimoniales reverendi in Christo patris domini Petri episcopi⁸ et venerabilium virorum dominorum capituli Cracouiensis nobis ac prefatis domino Iohanni duci et nobiles, terrigenis suis super eo iuxta tenorem et exigenciam dicte pronunciacionis nostre transmissas et sigillis eorum sigillatas, sanas et integras ac omni suspicione carentes aliorumque proborum [hominorum] testimonio fidedigno ad plenum et sufficienter edocti et informati sententiamus, arbitramur, dicimus, pronunciamus et precipimus prout supra, quod omnes et singuli kmethones seu agricultores et rustici villarum, possessionum, oppidorum quarumcumque seu quorumcumque locatarum et locandarum seu locatorum et locandorum in ducatu et terris ac dominiis prefati domini Iohannis ducis consistencium ipsius domini ducis necnon nobilium et terrigenarum et quarumlibet aliarum secularium et ecclesiasticarum personarum comunitatumque capitulorum et collegiorum ac conventuum singuli eorum de agris suis excultis et excolendis propriis vecturis et curribus omnes et singulas decimas manipulares seu campestris grani cuiuslibet in campis seminati et quorumlibet fructum et segetum tam eas, quas collectores earundem decimarum infra terminos expressos decimaverint, quam illas, quas idem rustici seu kmethones, agricultores per huiusmodi terminos in dictis pronunciacione et ordinacione iuris deputatos et expressos et secundum formam et continenciam ac vigorem ipsarum pronunciacionis et precepti nostrorum desuper factorum levando et tollendo de campis sua frumenta dimiserint, deinceps futuris perpetuis temporibus prefato domino Iacobo et aliis successoribus suis, qui pro tempore fuerint episcopis Plocensibus necnon aliis prelati et canonicis ac clero et singulis personis ecclesiasticis, capitulis quoque conventibus, collegiis et universitatibus ecclesiarum, secularium et regularium in dictis ducatu et dominiis consistentibus ad orrea, que ipsi seu collectores eorum prefati in dictis villis, possessionibus, oppidis, in quibus memorati rustici seu agricultores degunt et morantur, duxerint eligenda et elegerint, ducant, conducant et conportent ac eciam conportare et con-

⁸ *Piotr z Radoliny, wsi k. Goliny w woj. kaliskim, w pow. konińskim, zwany Wyszem, h. Leszczyc, ur. ok. 1354, zm. 1414; biskup krakowski 1392–1412, przeniesiony z woli króla na biskupstwo poznańskie w 1412 r. Zob. S. Trawkowski, Piotr Wysz z Radolina, PSB, t. 26, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 422–428; J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej, t. 2, Poznań 1958, s. 78–80.*

ducere debeant, teneantur et sint astricti omni negligencia, contradiccione et recusacione cessantibus, salvis tamen aliis, que circa condicionem earundem decimarum in secundo articulo dicte pronunciacionis et sentencie nostrarum, qui incipit: *Item, ut omnes decime* etc. volumus salva et conservata remanere. Adicientes insuper decernimus et sentenciamus, quod ipsi dominus episcopus et clerus decimas eorum predictas tam in campis, quam orreis libere vendere possint, cui placuerit. Ad quas tamen pro eo valore et precio, quo ipsas extraneus emerit, heres ville, in qua locate existunt, si habere voluerit, usque ad festum Assumpcionis Beate Marie Virginis inclusive sit propinquior emendas et obtinendas, quo elapso is, qui prior emerit, sive heres sive extraneus easdem obtinebit, quibus eciam emptoribus, si peccerint. Idem dominus episcopus et clerus seu factores eorum de dampno in dictis decimis ex grandine aut exercitu expeditionali usque ad dictum festum Assumpcionis non habendo nec percipiendo cavere et promittere tenebuntur. Item pronunciamus, laudamus, arbitramur etc., quod ab hodierna die inantea et temporibus perpetuis ubicumque in silvis, nemoribus, mericis, borris aut rubetis ville de nova radice fuerint locate et ad quas locandas dominus dux aut heres villarum huiusmodi libertatem a censu et laboribus incolis seu kmethonibus concesserit ad aliquot annorum spacium dominus episcopus Plocensis, qui fuerit pro tempore et capitulum seu clerus, cum petiti fuerint et rogati modo simili teneantur dare et concedere libertatem a solucione decime et eam dictis kmethonibus seu incolis suis litteris firmari [s] ac tener[e] tam diu, quousque dictus dominus dux aut heres villarum eandem tenuerit, censum non precipiendo nec labores ab eis kmethonibus expetendo. Item pronunciamus, arbitramur etc., quod ubi villa seu hereditas non fuerit ad plenum exculata et extirpata de agris extirpandis et excolendis incole seu kmethones ipsius hereditatis decimam tercii grani et cuiuslibet seminis solve non teneantur, quartam vero decimam in eisdem agris seminandorum dent et solvant; de agris vero antiquis mixtis inter novos extirpandos iugiter solve tenebuntur more solucionis aliarum decimarum. Item pronunciamus, decernimus et prout supra arbitramur, quod prefatus dominus Iacobus episcopus alieque persone ecclesiastice, necnon capitula, collegia et conventus ac universitates ecclesiarum supradictorum omnes et singulas causam et causas mere hereditarias limitacionumque seu graniciarum^d fiendarum per eos prefatis domino Iohanni duci aliisque quibuscumque nobilibus, terrigenis suis et personis secularibus coram quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ordinariis, delegatis, subdelegatis, auditoribus, commissariis, tam in curia Romana, quam in partibus et signanter totis conservatoribus et eorum subdelegatis circa ecclesiam Culmensem vigore et auctoritate quorumcumque rescriptorum, litterarum et conservatoriorum apostolicorum coniunctim et separatim motas et suscitatas contra dictos dominum Iohannem ducem et personas coram eisdem et aliis iudicibus ecclesiasticis necnon hincinde expensas, fatigas, dampna et interesse earum et cuiuslibet earum pretextu factas et perceptas, que eciam et quas tollimus et relaxamus ac utrinque compensamus prosequi et petere. Idem, quod dominus Iacobus et alii successores sui, qui pro tempore fuerint episcopi Plocenses et persone ecclesiastice, necnon collegia, capitula, conventus et universitates ecclesiarum predictarum prefato domino Iohanni duci et heredibus ac successoribus, necnon nobilibus et terrigenis suis ac personis predictis secularibus causas seu acciones, lites et questiones nude hereditarias limitacionumque et graniciarum talismodi coram huiusmodi iudicibus et in foro ecclesiastico movere et intentare^e moverique et intentari per se vel alium seu alios facere de cetero perpetuo non debeant a motisque et intentatis ac prosecutione earum coram eisdem iudicibus dicti dominus Iacobus et persone recedant et quiescant ipsasque causas hereditarias graniciarum et limitacionum more et iuxta consuetudinem ac observanciam terre Mazouie in iudiciis et foro ac coram iudicibus secularibus seu terrestribus, quorum eedem cause et limitaciones requirant indaginem et examen prosequantur ac deinceps ipse dominus Iacobus et alii successores sui episcopi alieque persone et collegia ac capitula moveant, intentent et pertractent. Item super nemoribus ducalibus et ecclesie dividend[is] articulum in alia nostra pronunciacione positum et expressum in omnibus punctis, clausulis et sentenciis volumus esse tenendum et debere teneri per predictas partes. Verum cum nec ipsius domi-

^d Graniciarum używane stale, tak w kopii, jak i we fragmentach oryginału, zamiast: granicierum.

^e Podstawa wydania błędnie — intentari.

ni ducis neque eciam prefati domini episcopi culpa vel impedimento, sed potius discordia hominum iuratorum ipsa nemora alias demonstrantium huiusmodi nemora existunt ad finem indivisa, in termino iam dudum elapso in prefato articulo dicte nostre pronunciacionis prefixo arbitramur, laudamus etc., quatenus prefati quatuor viri in predicto articulo nominati, absente vero Arnolde preposito⁹, nunc in remotis agente honorabilis Derslaus cancellarius¹⁰ Vyschegradensis^f loco sui compareant personaliter in Poltowsko¹¹ quarto^g decimo die a die sancti Michaelis Archangeli proxime ventura computando ab inde ad dicta nemora progressur[i] et factur[i] iuxta contenta in articulo nostre primarie pronunciacionis supradicto. Item pronunciacionem et sentenciam de stacionibus et aliis articulis per nos habito consilio personarum sapientium et iurisperitorum infra hinc et nunc affuturum proxime festum Nativitatis Domini inclusive cum deliberati fuerimus faciendam, ferendam et pronunciamdam suspendimus ad terminum Nativitatis Domini antedictum, inhibentes et interdcentes dicto domino duci ne ad possessionem ecclesie infra ipsum descendat staciones huiusmodi faciendo, donec super eis per nos determinatum fuerit et conclusum infra dictum tempus, nisi forte per dictos dominum episcopum aut aliquem clericum fuerit invitatus. Item pronunciamus et arbitramur prout supra, quod dicte partes omnia et singula per nos arbitrata, sentenciata et laudata, ut prefertur, inviolabiliter et sub pena in dicto compromisso adiecta et contenta modoque et forma descriptis solvenda debeant tenere, custodire et firmiter observare, potestatem nobis super hiis et aliis omnibus et singulis emergendi, incidendi, dependendi ab eisdem iterum et pluries arbitrandi, pronunciaci, declarandi, dicendi, condempnandi, addendi, minuendi expresse et prout melius possumus reservantes. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras litteras seu presens instrumentum huiusmodi sentenciam et laudum ac pronunciacionem nostras arbitrarías in se continentes seu continens per Iohannem publicum notarium infrascriptum subscribi et publicari mandavimus, sigillorum nostrorum appensione communitas. Lecta, lata et pronunciaciata est hec nostra sentencia et pronunciacio ac ordinacio arbitrarie per nos Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum, assident[ibus] nobis et volent[ibus] predictis dominis Daczbogio cantore, Ulrico, Nicolao, Iohanne canonicis, Iunossio et Nicolao Scusza arbitris, arbitratoribus et amicabilibus compositoribus in stuba castri Wyschegrad^h predicti domini Iohannis ducis Mazouie Plocensis diocesis, sub anno Domini millesimo quadringentesimo primo, indiccione nona, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacy digna Dei providencia pape noni¹² anno duodecimo, die Martis XVI mensis Augusti, hora quasi sexta, presentibus magnifico principe domino Bolkone duce iuveni Mazouie¹³ ac honorabilibus ac discretis viris dominis Swantoslaouiⁱ custode¹⁴, Paszcone Grzimi-

^f Tak podstawa wydania. Or. w tym miejscu — Vyschegradensis.

^g W Tekach Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 235, odczyt quinto.

^h Tak podstawa wydania. Or. w tym miejscu — Wischegrad.

ⁱ Tak podstawa wydania. Or. w tym miejscu — Swenthaslao.

⁹ Arnold z Gromadzyna w z. łomżyńskiej, w pow. koleńskim, s. Jakuba, kanonik (1383), a następnie prepozyt płocki (po 18 III 1390), kanonik poznański (1403), zm. między 29 I 1405 a 10 IX 1406. Zob. A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 65 n.

¹⁰ Dzierław z Główczyzna w z. czerskiej, w pow. grójeckim, s. Mściława, h. Awdaniec; notariusz czerski (1376), kanonik płocki (1387) i kanclerz wyszogrodzki ks. Janusza Starszego (pierwsza wzmianka 1387, urząd sprawował najpóźniej do 5 I 1406), prepozyt płocki (otrzymał tę godność między 29 I 1405 a 10 IX 1406, a zrezygnował z niej między 2 II 1417 a 15 I 1418), w 1412 r. toczył spór o pralaturę z ks. Aleksandrem Siemowitowiczem, gdyż 8 X 1407 r. obiecał Siemowitowi IV rezygnację z funkcji na rzecz jednego z jego synów. Zm. między 15 I 1418 a 10 XII 1418. Zob. A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 73–75; A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 163–164.

¹¹ Pultusk, rezydencjonalne miasto biskupie położone u ujścia Peltwi do Narwi, w z. zakroczymskiej, w pow. nowomiejskim.

¹² Bonifacy IX, zob. nr 1, przyp. 1.

¹³ Bolesław, książę mazowiecki, ur. ok. 1385–1386, zm. 1428, młodszy syn Janusza Starszego i Danuty Anny, ojciec Bolesława IV. Zob. B. Horodyski, *Bolesław*, w: *PSB*, t. 2, Kraków 1936, s. 277; K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich, Poznań–Wrocław 1998*, s. 100–103.

¹⁴ Świętosław z Lękowa w z. wiskiej, w pow. wąsoskim, h. Lubicz, kustosz płocki (pierwsza wzmianka — 25 XI 1375, ostatnia — 3 II 1411). Zob. A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 148 n.

slai¹⁵ Plocensis et Adam de Banthcowo¹⁶ Gneznensis canonicis, Andrea de Frawenstad vicario¹⁷ Poznaniensis ecclesiarum ac Nicolao Puszik de Srzodka¹⁸ Poznaniensis et Nicolao de Dambe¹⁹ Gneznensis diocesum clericis notariis publicis, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Et ego Iohannes Budconis de Czyechel²⁰ clericus Gneznensis diocesis publicus imperiali auctoritate notarius predictarum sentencie, pronunciacioni, ordinacioni arbitrariarum promulgacioni et prolacioni omnibusque aliis et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, per prefatos reverendum in Christo patrem dominum Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum ac arbitros, arbitratore et amicabile compositores et coram eo agerentur et fierent una cum prenomatis testibus presens interfui eaque sic fieri, vidi et audivi, sed aliis prepeditis negociis per alium scribi procuravi et in hanc formam publicam manu propria subscribens redegi, signo et nomine meis solitis et consuetis de mandato dictorum dominorum superarbitri et arbitratorum consignando in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

3.

Wyszogród, 25 czerwca 1402

Biskup poznański Wojciech Jastrzębiec oraz kantor plocki Dadźbóg ze Szczawina, kanonicy plocky: prepozyt kolegiaty św. Michała w Plocku Ulryk z Kępy i Mikołaj z Białkowa zwany Gamaleon, sędziowie polubowni w sporze księcia Janusza I z biskupem plockim Jakubem z Kurdwanowa wydają kolejny wyrok pomimo usunięcia się pozostałych rozjemców: kanonika plockiego Jana Włodkowica zwanego Różanym, sędziego wyszogrodzkiego Junoszy z Zaborowa oraz podkomorzego ciechanowskiego Mikołaja Skuszy.

Or. 1. Plock, AD, perg. 129. Wym. 483 x 462 + 63 mm, dobry stan zachowania. Ozdobny inicjał sięga 33 wersu (z ogółem 64). Na odwrociu znajdują się dawne sygnatury oraz regesty w języku polskim i łacińskim. Obok subskrypcji notarialnej przedstawiony jest znak notarialny w kształcie tzw. zakwitłego krzyża (**Lit.** K. Skupiński, *Notariat publiczny w średniowiecznej Polsce*, Lublin 2002, s. 187–188). Z czterech przywieszonych na pergaminowych paskach pieczęci zachowała się jedna, odciśnięta w czerwonym wosku pieczęć mniejsza Wojciecha Jastrzębca, potwierdzona w użyciu w latach 1400–1407 (1411), okrągła, o średnicy 30 mm. Napis w otoku: „+ S[igillum] • alberti • dei • gra[cia] • epi[sco]pi • poznaniens[is] +”. W polu pieczęci znajdują się zwrócone ku sobie półpostacie św. Apostołów: po prawej św. Piotra z kluczem, po lewej św. Pawła z mieczem. Poniżej pod przełęczem klęczy, zwrócony w lewą stronę, biskup w szatach pontyfikalnych, z jedną ręką uniesioną, drugą opartą

¹⁵ Paweł z Borzewa w z. plockiej, w pow. płońskim, s. Grzymisława, h. Pomian, kanonik plocki (1398), notariusz w kancelarii (1395), a następnie kanclerz Janusza Starszego (od 1407 do swojej śmierci), kanonik (1404), dziekan (po 5 VIII 1409 do 1414) i kustosz warszawski (1420). Jako przedstawiciel Janusza Starszego oraz Siemowita IV posłował w l. 1412 i 1414 do Władysława Jagiełły i Zygmunta Luksemburskiego. Między 20 VII 1426 a 11 X 1426 został administratorem diecezji plockiej, piastując tę funkcję do śmierci 7 XII 1428 r. Zob. S.M. Szacherska i T. Żebrowski, *Paweł z Borzewa*, PSB, t. 25, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1980, s. 376 n.; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 121 n.

¹⁶ Adam z Będkowa, zob. nr 1, przyp. 21.

¹⁷ Postać niezidentyfikowana. Frawenstad, zapewne chodzi o Wschowę — Fraustadt. Zob. S. Rospond, *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej*, Wrocław 1951, s. 369.

¹⁸ Mikołaj Puszyk (Pusik), wikariusz wieczysty w katedrze poznańskiej i pleban w podpoznańskiej Śródce, występuje w źródłach w l. 1428–1446. Zob. KDWiłkp., t. 10, nr 1530, przyp. 8.

¹⁹ Mikołaj z Dąbia, zob. nr 1 przyp. 20.

²⁰ Jan, z Czechła w woj. i pow. kaliskim, s. Budka, brat Sędziwoja z Czechła, notariusz publiczny (1398), kanonik poznański (1403–1444), przedstawiciel biskupa Wojciecha Jastrzębca w Rzymie i w Konstancji (1412–1419), kanonik gnieźnieński (1414–1432), krakowski (1418–1444), dziekan gnieźnieński (1426–1444), zm. między 14 V a 20 X 1444. Zob. *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, red. A. Gąsiorowski, Warszawa–Poznań 1981, s. 283; M. Czyżak, *Kapituła katedralna*, s. 336 n.

na tarczy z herbem Jastrzębiec (**Lit.** P. Pokora, *Inwentarz pieczęci, w: Pieczęcie episkopatu Polski w monarchii pierwszych Jagiellonów, nieopublikowana rozprawa doktorska, Poznań 2004, nr 136*).

Or. 2. Płock, AD, perg. 130. Wym. 512 x 438 + 70 mm, dobry stan zachowania. Ozdobny inicjał sięga 26 wersu (z ogółem 66), inwokacja spisana jest pismem wydłużonym. Znak notarialny — indentyczny jak w or. 1. Po czterech pieczęciach pozostały jedynie pergaminowe paski.

Kop. 1. Płock, AD, perg. 136, widymat biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404.

Kop. 2. BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 237–246 — w odpisie widymatu biskupa Jakuba z Kurdwanowa z daty: Płock, 6 lutego 1404

Uw. Dokument wyrokiem sądu polubownego z 14 lutego 1438 r. uznano za nieważny (wyd. 1. KDMaz., nr 179, 2. ZDm.Pł., t. 1, nr 125 — wydanie częściowe).

Podstawą wydania jest oryginał 1.

In Christi^a nomine Amen. Hiis, que appetitus noxii vepribus, a quo eciam litigiorum processerant discidia ewlsis ad cultus divini ecclesiarumque conservacionem ac personarum ecclesiasticarum debitam quietem^b accomode regulata existunt, | ut pacis plantate fructum asserant et in cupiditatis effrenate discordiam processu temporis non resurgant expedit suffragiis subvenire oportunis. Inde est, quod nos Albertus, Dei gracia episcopus Poznaniensis superarbiter¹, | Daczbogius cantor², Olricus prepositus sancti Michaelis³ et Nicolaus de Balkow⁴ canonici ecclesie Plocensis, arbitri, arbitratores et amicabile compositores per et inter partes infrascriptas comuniter et concorditer | ac in solidum nominati et electi ad universorum et singulorum, quorum interest vel intererit noticiam deducimus per presentes, quod cum pridem virtute et iuxta vim et formam compromissi per magnificum et spectabilem principem dominum Iohannem seniore^c ducem Mazouie^d, suo, heredumque et successorum suorum, ac omnium et singulorum terrigenarum et nobilium ducatus et dominiorum ipsius domini Iohannis ducis in diocesi Plocensi consistencium necnon reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Iacobum, episcopum Plocensem ex adverso, suo ecclesieque et capituli suorum, tocius quoque cleri ecclesie eiusdem, civitatisque et diocesis Plocen[sium] nominibus, in nos Albertum episcopum superarbitrum, Daczbogium, Olricum et Nicolaum una cum honorabili et generosis viris, domino^e Iohanne Wladimiri alias Rozani canonico dicte ecclesie Plocensis⁵ necnon Iunossio iudice Wyszegradiensi⁶ et Nicolao Skuza subcamerario Cechonouiensi⁷ arbitros, arbitratores et amicabile compositores, sic ut prefertur, solempniter et comuniter nominatos et electos facti penisque adiectis et approbatis, necnon stipulacionibus pactis et renunciacionibus vallati et roborati et in formam publicam redacti ac per nos superarbitrum et arbitros ac arbitratores nominatos assumpti de et super omnibus et singulis causis, litibus, questionibus, controversiis et displicenciarum materiis, que inter ipsos dominum Iacobum, ecclesiam, capitulum atque clerum Plocenses ab una et Iohannem ducem, suosque terrigenas et nobiles supradictos de et pro ac super decimis manipularibus decimacionibusque ex agris et post araturas rusticorum necnon oppressionibus et occupacionibus hominum et bonorum ecclesia-

^a W całym tekście słowo *Christus* i jego formy deklinacyjne oddawne są w postaci chrystogramu xp wraz z odpowiednimi końcówkami.

^b Or. 2 błędnie — quietam.

^c Or. 1 za każdym razem — senior, or. 2 — Senior.

^d Or. 2 — Mazowie.

^e Or. 2 — dominis.

^f Or. 2 — Cechonouiensi.

¹ Wojciech Jastrzębiec, zob. nr 1, przyp. 9.

² Dadźbóg ze Szczawina, zob. nr 1, przyp. 3.

³ Ulryk z Kępy, zob. nr 1, przyp. 4.

⁴ Mikołaj, zwany Gamaleon, z Białkowa, zob. nr 1, przyp. 5.

⁵ Jan Włodkowiec, zw. Różany, zob. nr 1, przyp. 6.

⁶ Junosza z Zaborowa, zob. nr 1, przyp. 7.

⁷ Mikołaj Skusza z Nieborzyc, zob. nr 1, przyp. 8.

sticorum nonnullarumque rerum, possessionum, nemorum, censuum expensisque et dampnis ac interesse eorum, in dictis ducatu et dominiis consistentes stacionibusque, exaccionibus, bannicionibus et diffidacionibus in eisdem et contra ipsos factis ac processibus et sentenciis excomunicacionis pro inde quacumque ordinaria vel apostolica auctoritatibus, emissis et emanatis et eorum et cuiuslibet eorum occasione hincinde in iudiciis et extra vertebantur seu verti et esse sperabantur ex altera partibus. Nos Albertus superarbiter ac Daczbogius, Olricus et Nicolaus ceterique arbitri, arbitratores et amiables compositores supradicti super diversis et pluribus hincinde coram nobis de et ex premissis sequitis^g et propositis articulis ipsis et intencionibus eorum discussis, rite ad nostras sentencias et pronunciaciones arbitrarias latas, processo nostram de et super predictis stacionibus et exaccionibus ac aliis sentenciam atque laudum arbitraria ad certum terminum, quem eciam tunc prefatis Iohanni duci ac domino Iacobo episcopo presentibus, petentibus ac approbantibus statuimus et prefiximus ad idem faciendum et audiendum suspendissemus ferendam et promulgandam. Tandem, quia nos Albertus episcopus superarbiter predictus certis et legitimis nostris et ecclesie nostre causis et negociis inevitabiliter prepediti ad huiusmodi sentenciam et laudum nostra arbitraria in dicto termino ferenda personaliter nequivimus interesse, propter quod terminum ipsum eo adhuc pendente ex potestate et iuxta modum et formam nobis in dicto compromisso concessis et prout hoc ex eis et aliis licite et plene poteramus, sustulimus et in alium competentem et certum terminum prorogavimus et transtulimus ipsumque terminum prefatis dominis Iohanni duci et Iacobo episcopo in certo loco, in quo alias partibus ipsis petentibus assignatus fuerat, prefiximus et assignavimus eosdemque dominos Iohannem ducem et Iacobum episcopum per nostras certi tenoris litteras ad huiusmodi locum et terminum per nos sic assignatos, quos eciam memoratis arbitris et compromissariis nostris sufficienter intimavimus et insinuavimus ad nostram nostrorumque coarbitrorum supradictorum presenciam vocavimus legitime ad predictas sentenciam et ordinationem nostras arbitrarias super premissis stacionibus ferendas et audiendas, decreto nichilominus et inhibicione nostris prout eciam alias per nos ac arbitros et arbitratores prenominatos decretum et inhibitum dicto domino Iohanni duci successoribusque et heredibus terrigenisque et nobilibus suis suprascriptis extiterat appositis ne infra et ad terminum ipsum per nos Albertum superarbitrum sic prorogatum et assignatum, nisi forsitan invitati ad possessiones et predia dictorum domini Iacobi episcopi et ecclesie Plocen[sium] descenderent aliquas facturi in eisdem staciones consequenter vero termino adveniente huiusmodi die videlicet et hora inferius annotatis. Nos Albertus episcopus superarbiter, Daczbogius cantor, Olricus prepositus et Nicolaus canonicus una cum prefatis coarbitris^h et coarbitratoribus nostris in eisdem termino et loco super predictis sentenciam et arbitrio congregati et super ipsis sentenciam et arbitrio ferendis abinvicem discordiam et demum prefatis dominoⁱ Iohanne Rozani canonico, Iunossio iudice et Nicolao subcamerario coarbitris a nobis Alberto episcopo superarbitro, Daczbogio cantore, Olrico preposito et Nicolao canonico arbitris et arbitratoribus ac a^j nostris sentenciam et pronunciacione infrascriptis discrepantibus ac eciam se de loco predicto alienantibus, nos Albertus episcopus superarbiter, Daczbogius, Olricus et Nicolaus arbitri, arbitratores et amiables compositores in ipsis termino atque loco ad nostram infrascriptam processimus ferendam sentenciam arbitrariam ipsamque visis et diligenter inspectis omnibus et singulis privilegiis, litteris, scripturis, instrumentis et munimentis, hincinde coram nobis productis ac exceptionibus contra ea subsequitis^k ipsisque rite recensitis ac equo liberamine dispensatis deliberacioneque matura super eis repetita de iurisperitorum consilio, predicto domino Iacobo episcopo in eisdem termino et loco coram nobis comparentis^l et petente dictique Iohannis ducis ad ipsos terminum et locum, ut prefertur, evocati non comparentis ac predictorum coarbitrorum discrepantium absenciam divina

^g Or. 2 — secutis.

^h Or. 2 — arbitris.

ⁱ Or. 2 — dominis *i* błędnie w tym miejscu Alberto.

^j Brak w or. 2.

^k Or. 2 — subsecutis.

^l Or. 2 — comparentis.

supplente presencia auctoritate compromissi predicti et potestatis in eodem nobis tradite in scriptis tulimus et promulgavimus ^{m-n} ac ferimus et promulgamus ⁿ tenoris, qui sequitur, continen[tes]. In nomine Domini Amen. Nos Albertus Dei gracia episcopus Poznaniensis superarbiter, Daczbogius cantor, Olricus prepositus sancti Michaelis et Nicolaus de Balkow una cum Iohanne Wladimiri canonico ecclesie Plocensis, Iunosio iudice Wysshegradiensi^o et Nicolao Skuza subcamerario Czechonouiensi arbitri, arbitratores et amicabile compositores per et inter partes infrascriptas, videlicet magnificum principem dominum Iohannem seniore ducem Mazouie suo et eius heredum et successorum ac nobilium tocius sui ducatus et dominiorum in diocesi Plocensi consistencium nominibus^p ex una et reuerendum in Christo patrem dominum Iacobum episcopum et eius ecclesiam, capitulum atque clerum Plocen[ses] ex altera partibus in solidum electi ac in ^{q-r} instrumento compromissi publico^r desuper confecto nominati et expressi non obstante dissensu, contradiccione ac recessu dictorum dominorum Iohannis Wladimiri, Iunossy iudicis et Nicolai subcamerarii coarbitrorum nostrorum ab huiusmodi et infrascriptis voluntate sententia, pronunciacione, laudo et arbitrio discrepantium et recedencium ex potestate nobis per dictas partes in eodem compromisso tradita et concessa et per nos in pronunciacionibus et sentenciis nostris arbitrariis in et de certis capitulis alias dictis partibus presentibus et petentibus factis et promulgatis super infrascriptis et aliis tunc suspensis articulis expresse in diem hodiernam reservata, ac sub pena adiecta et vallata contentaque et approbata modo quoque et forma expressis in dicto compromisso solvenda, invocato Dei nomine arbitramur, pronunciamus, laudamus, sentenciamus, dicimus, precipimus et ordinamus in hiis scriptis, ut sequitur in hunc modum: Visis igitur et diligenter inspectis riteque recensitis omnibus et singulis magnificorum principum dicti domini Iohannis progenitorum ac ipsius domini Iohannis ducum Mazouie privilegiis, litterisque apostolicis predictis ecclesie Plocensi et eius episcopis pro tempore ac clero et personis ecclesiasticis concessis atque datis ac iuribus aliis per dictum dominum Iacobum episcopum capitulumque et clerum suos coram nobis exhibitis et productis ipsisque et excepcionibus contra ea pro parte dicti domini Iohannis ducis^s oppositis diligenter discussis maturaque super eis deliberacione prehabita ac de iurisperitorum consilio, quibus super hiis relacionem plenariam fecimus et fidelem pronunciamus, sentenciamus, decernimus, laudamus, dicimus et prout supra precipimus et arbitramur prefatam ecclesiam Plocensem necnon personas ecclesiasticas supradictas possessionesque, villas, oppida et predia episcopalia ac dictarum personarum in dictis ducatu et terris ac dominiis ubilibet consistentes ac homines ascripticios et liberos in eisdem separatim aut permixtim habitantes bonaque et res ipsorum, tam ex dictorum privilegiorum et litterarum devota et salubri munificencia et virtute, quam eciam iuris, beneficiis ab omnibus ducalibus, secularibus et laicalibus ac ipsius domini Iohannis et^t suorum heredum et successorum ducum Mazouie potestate iurisdictionis servitute quoque personali et prediali necnon solutionibus^u, exaccionibus, angariis, preangariis et oppressionibus ac stacionibus et expensarum procuracionibus et paccionibus^v fore et esse sancte et iuste libertata^w, soluta et exempta, libertatos, solutos et exemptos ipsisque libertate, inmunitate et exempcione plene et perpetuo gaudere et per prefatum dominum Iohannem et successores suos duces conservari debere. Quodque ipse dominus Iohannes, heredes et successores sui et quecumque alie seculares persone^x, in dictis villis, possessionibus ac oppidis, prediis, hominibus, bonis et rebus contra huiusmodi inmunitatem et libertatem et^y canonicas

^{m-n} *Brak w or. 2.*

^o *Or. 2 — Wyschegradiensi.*

^p *Brak w or. 2.*

^{q-r} *Or. 2 — instrumento publico compromissi.*

^s *Brak w or. 2.*

^t *Or. 2. — ac.*

^u *Brak w or. 2.*

^v *W or. 2 dodatkowo — ac pedagii et thelonei in terra et in aqua solutionibus.*

^w *Or. 2 — liberata.*

^x *Or. 2 — persone seculares.*

^y *Or. 2 — ac.*

sancciones, predictas soluciones, exacciones, angarias, preangarias et alia quecumque gravamina, quocumque nomine censeantur, ponere stacionesque facere ac procuraciones et pacciones expensarum quocumque titulo, colore vel ingenio seu pretextu expetere et exigere cum salutis animarum inducant periculum non debeant, salvo tamen eo, quod cum ipsos dominum Iohannem ducem et successores suos ex causis legitimis et pro necessitatibus eorum per et iuxta dicta predia et possessiones episcopales ire et itinerare contigerit domiciliaque seu bona sua ducalia aut aliarum personarum secularium ubi deceret colligi possent attingere retardati, comode non poterint, extunc licebit eis inibi hospitandis ex necessitate tantum, et non ad libitum voluntatis sue, curias episcopales notabiliores tamen et capitales, in quibus ipsi episcopi commorari consueverunt ingredi et in eis, ita tamen, quod in hoc frequenciam onerosam non observent nec inducant et absque omni exactione, oppressione, violencia, insultu, extorsione, molestacione et nocumento atque dampno, pernoctare ac de hiis, si que pro eorum honorificencia et refeccione equorumque ipsorum pabulacione per dominum episcopum Plocensem seu factores et procuratores suos in eisdem bonis et curiis non ex debito, sed libere ac liberaliter et de beneplacito iuxta facultates ibidem suppetentes oblata fuerint et donata gratuite debebit et debebunt recipere et contentari aliisque auxiliis patronis ab ecclesiis fiendis de iure comuni concessis, manentibus ipsis salvis. Item pronunciamus et arbitramur prout supra, quod dicte partes omnia et singula premissa per nos arbitrata et sentenciata, laudata, ut prefertur, inviolabiliter et sub pena in dicto compromisso adiecta et contenta modoque et forma descriptis solvenda debeant tenere, custodire et firmiter observare, potestatem nobis super hiis et aliis omnibus et singulis emergendi, incidendi dependendique ab eisdem iterum et pluries arbitrandi, pronunciandi, declarandi, dicendi, comdemnandi, addendi, minuendi expresse et prout melius possumus reservan[tes]. In quorum omnium et singulorum^z fidem et testimonium premissorum presentes nostras litteras seu presens instrumentum huiusmodi sentenciam et laudum ac pronunciacionem nostras arbitrarias in se continentes seu continens per Iohannem publicum notarium infrascriptum subscribi et publicari mandavimus sigillorum nostrorum appensione communitas^{aa}. Lecta, lata et in scriptis pronunciata est hec nostra sentencia et pronunciacio ac ordinacio arbitraria per nos Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum assiden[tibus] nobis et volen[tibus] predictis dominis Daczbogio cantore, Olrigo preposito et Nicolao canonico arbitris, arbitratoribus et amicabilibus compositoribus in domo honorabilis^{ab} fratris Nicolai⁸ prepositi ecclesie parochialis in Wischegrod^{ac} Plocensis diocesis sub anno Domini millesimo quadringentesimo secundo, indiccione decima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacy divina providencia pape noni anno tredecimo, die vicesimaquinta mensis Iunii, hora quasi vesperorum, presentibus venerabilibus et discretis viris dominis Andrea Laskary preposito⁹ et Iohanne scolastico¹⁰ Wladislaiensibus, fratre Nicolao preposito Wischegrodiensi^{ad}, fratre Paulo lec-

^z Brak w or. 2.

^{aa} Or. 2 — comunitas

^{ab} Or. 2 — habitacionis.

^{ac} Or. 2 — Wyschegrod.

^{ad} Or. 2 — Wyschegradiensi.

⁸ Mikolaj, prepozyt klasztoru bożogrobców w Wyszogrodzie, skądinąd nieznan.

⁹ Andrzej Łaskarz z Gosławic (obecnie dzielnica Konina, wieś w woj. kaliskim, w pow. konińskim), h. Godziemba, ur. 1362, cioteczny brat biskupa Piotra z Radoliny zwanego Wyszem. Studia w Pradze i w Padwie uwieńczył w 1405 r. doktoratem z prawa kanonicznego. Był prepozytem wrocławskim (od 1392), kanclerzem królowej Jadwigi (1397); w 1398 r. został wybrany przez kapitułę wrocławską biskupem, ustąpił jednak królewskiemu kandydatowi Mikolajowi Kurowskiemu. Brał udział w soborze w Pizie, po czym wraz z biskupem Piotrem Wyszem odbył pielgrzymkę do Ziemi Świętej. Kolejnym, po dziekanii krakowskiej i kantorii gnieźnieńskiej, otrzymanym przezeń w 1413 r. dostojęństwem było biskupstwo poznańskie. Jeszcze przed jego uzyskaniem posłował z ramienia króla do antypapieża Jana XXIII i na Węgry, jako biskup uczestniczył w soborze w Konstancji. Zmarł w 1426 r. Zob. K. Piotrowicz, Andrzej Łaskarz, PBS, t. 1, Kraków 1936, s. 103–106; J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej, t. 2, s. 80 n.

¹⁰ Jan scholastyk wrocławski, zob. nr 1, przyp. 18.

tore Kazimiriensi¹¹, Mathia in Blandowo¹² plebanis Poznaniensis diocesis ecclesiarum et Laurencio vicario et altariste Lanciensi¹³ et aliis fidedignis testibus ad premissa.

Et ego Iohannes Budconis de Czyzechel¹³ clericus Gneznensis diocesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia predictis termini prorogacioni et translacioni sentencieque et pronunciacionis arbitrariarum promulgacioni aliisque premissis, dum sic, ut premittitur, per prefatos reverendum in Christo patrem et dominum^{ae}, Albertum episcopum Poznaniensem superarbitrum necnon honorabiles dominos Daczbogium cantorem, Olricum prepositum et Nicolaum canonicum arbitros, arbitratore et amicabile compositore et coram ipsis agerentur et fierent una cum prenomatis testibus presens interfui. Ideoque presens instrumentum, per alium, me aliis occupato negociis, scriptum, manu propria subscribens in hanc publicam formam redegis signoque et nomine meis solitis et consuetis de mandato dictorum dominorum superarbitri et arbitratorum ac requisitus consignavi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

4.

Płock, 6 lutego 1404

Biskup płocki Jakub z Kurdwanowa na prośbę swojej kapituły katedralnej widymuje przechowywane w archiwum płockiego kościoła katedralnego dokumenty, które dotyczą jego sporu z księciem mazowieckim Januszem Starszym oraz przywilej Bolesława I wydany dla biskupa płockiego Piotra.

Or. *Płock, AD, perg. 136. Wym.: 490 x 1460 + 50 mm, zszyty z trzech kart pergaminowych, ma nacięcie po pasku od jednej pieczęci, a na odwrociu dawne sygnatury.*

Kop. *BCzart., Teki Naruszewicza, t. 10, nr 58, s. 209–250.*

In nomine Domini Amen. Nos Iacobus Dei et Apostolice Sedis gracia episcopus Plocensis ad universorum, tam presencium, quam futurorum noticiam tenore presencium deducimus, quod constitutus coram nobis ac notarii publici et testium infrascriptorum presencia honorabilis vir M^a[roczko] | canonicus et procurator dicte ecclesie ac venerabilium virorum dominorum prepositi, decani, archidiaconi, cantoris, scolastici, custodis, cancellarii et canonicorum ac tocius capituli Plocensis, suo et dictorum ecclesie et capituli nominibus exposuit, quod cum nonnullas litteras, privilegia, instrumenta publica, munimenta, pronunciaciones, compromissa, lauda et sentencias deffinitivas et arbitrarias, iura et immunitates ac libertates dicte ecclesie ac dictorum dominorum prelatorum et capituli continentes et continentia, que et quas ipsa ecclesia et dicti | domini in ipsius ecclesie archivis et thesauro haberent, timentesque ne antiquitate temporis, aqua madefaccione vel murium vel aliorum vermium corrosione destruerentur vel viciarentur aut de loco ad locum mutacione sive portacione ad faciend[am] proba-

^{ae} Or. 2 dodatkowo — dominum.

¹ Postać niezidentyfikowana. Kazimierz, być może chodzi o nieznaną dziś wieś należącą do klasztoru norbertanek płockich (r. 1249 — Siemowit I oddziela wieś Radicowo od wsi Ornaszewo należące do klasztoru „dominarum de Kazimierz”. Radicowo miało leżeć w ziemi czerskiej w widłach Wisły i Pilicy. Zob. Rocznik Wielkopolski 1192–1309, wyd. A. Bielowski, w: MPH, t. 3, Kraków 1878, s. 16; J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej, t. 2, s. 147).¹² Postać niezidentyfikowana. Błędów, wieś nad rzeką Mogielnicą w z. rawskiej, w pow. bialskim.

¹³ Jan z Czechła, zob. nr 2, przyp. 20.

^a Litera M dopisana jest pod słowem honorabilis.

¹ Mroczek z Grąbca w z. płockiej, w pow. sierpeckim, s. Bogusława, h. Bołesta, ur. ok. 1352 r. Studiował prawo w Pradze (od 1399), gdzie został rektorem uniwersytetu (1401). Był kanonikiem (przed 15 II 1372) i oficjałem płockim (3 II 1407 / 3 II 1411 do 3 II 1420), a podczas pobytu biskupa Kurdwanowskiego na soborze w Konstancji wikariuszem in spiritualibus i administratorem diecezji. Między 9 IX a 23 XI 1417 został archidiaconem płockim (do 23 XI 1417 / 5 IV 1419). Zm. między 9 IX 1423 a 4 I 1430 r. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 1, s. 118 n.

cionem contentorum in eisdem possent deperire vel aliquomodo anichilari; ipsa privilegia, litteras, instrumenta, munimenta, pronunciaciones, compromissa, lauda ac sentencias diffinitivas et quorum tenores inferius describuntur coram nobis et notarii publici testiumque infrascriptorum presencia originaliter et realiter exhibuit et presentavit nobis dictis nominibus cum debita instancia supplicando, ut huiusmodi litteras, privilegia, instrumenta publica, munimenta, compromissa, sentencias, lauda in forma iuris transscribere, copiare sive transmutare ac transscribi et transmutari cum interposicione auctoritatis et decreti faceremus ad finem et ad effectum et tali modo, quod huiusmodi transcriptus et cuiuslibet ipsius communiter vel divisim, eorundem fides, tamquam originalibus, in iudicio et extra ubique locorum ac perpetuis temporibus adhiberetur et contenta in eis et quolibet ipsorum communiter vel divisim in iudicio et extra probari possint. Nos vero viam iuris et processuum in huiusmodi transposicione sive transscripcione servare volentes, omnes et singulos, quorum interest vel qui sua putaverint interesse, communiter vel divisim, publice in ecclesia nostra cathedrali coram multitudine christifidelium^b ad videndum huiusmodi litteras, privilegia, instrumenta, munimenta, compromissa, sentencias et lauda et quemlibet ipsorum communiter et divisim, transscribi et transmutari vel ad dicendum causam rationabilem quare transscribi et transmutari non debeant ad certum terminum peremptorium, citari fecimus et demum in dicto termino nobis iudicialiter pro tribunali presidentibus dictus Mroczo, nominibus quibus supra, dictorum omnium et singulorum quorum interest vel qui sua putaverint interesse, communiter et divisim non comparencium nec huiusmodi litteras, privilegia, instrumenta, munimenta, compromissa, sentencias, lauda et quamlibet ipsarum communiter et divisim transscribi vel transmutari videre nec quidquam quare transscribi vel transmutari non debeant allegari curancium, contumaciam accusavit et in ipsorum contumaciam huiusmodi litteras, privilegia, instrumenta, munimenta, pronunciaciones, sentencias, compromissa, lauda et quamlibet ipsarum communiter et divisim transscribi et transmutari cum debita instancia postulavit. Nos vero dictorum omnium et singulorum, quorum interest, vel qui sua putaverint interesse, communiter et divisim, sic ut prefertur, citatorum et non comparencium nec quidquam allegare vel dicere, quare transscribi vel transmutari non debeant curancium, contumaciam attendentes et ipsos contumaces reputantes, petitionemque dicti Mroczkonis iuridicam et rationi consonam considerantes, visis ante omnia huiusmodi litteris, privilegiis, instrumentis, munimentis, pronunciacionibus, sentenciis, laudis et quodlibet ipsorum communiter et divisim et cum omni diligencia inspectis ac de verbo ad verbum coram nobis per notarium infrascriptum lectis et auscultatis et quia huiusmodi litteras, privilegia, instrumenta, munimenta, pronunciaciones, compromissa, sentencias, lauda et quodlibet ipsorum communiter et divisim, sanas, salvas, integras ac sana, salva et integra, ac omni vicio, corrupcione, falsitate ac suspicione carentes et carencia invenimus ipsas et ipsa et quodlibet ipsorum communiter et divisim de verbo ad verbum nichil mutando, diminuendo vel apponendo per notarium infrascriptum transscribi et transmutari fecimus ac tenore presencium facimus ad finem et ad effectum, ut eisdem et cuilibet ipsorum communiter et divisim perpetuis temporibus ac ubique locorum in iudicio et extra, ac si ipsis originalibus plena fides adhibeatur, ipsisque et cuilibet ipsorum communiter et divisim credatur, ipsaque, sicut prefertur, transcripta et transmutata et quodlibet ipsorum ratificamus, approbamus ac rata et grata habere volumus et decernimus et auctoritate nostra ordinaria auctorizamus ac decretum et auctoritatem ad finem et ad effectum omnium et singulorum communiter et divisim promissorum tenore presencium interponimus et auctorizamus. Quarumquidem litterarum, privilegiorum, instrumentorum, munimentorum, senteciarum, pronunciacionum, laudorum et cuiuslibet ipsius tenores de verbo ad verbum secuntur et sunt tales: Et primo instrumentum cuiusdem compromissi per Adam Nicolai de Banthcowo² Gneznensis diocesis publicum imperiali auctoritate notarium scripti, subscripti et signati.

^b *Odmiiany słowa Christus występujące w dokumencie są zapisywane w postaci chrystogramu xp z odpowiednią końcówką deklinacyjną.*

² *Adam z Będkowa, zob. nr 1, przyp. 21.*

[*dok. nr 1, z daty: Czerwińsk, 3 października 1400*]

Item pronunciaciones et lauda in vim dicti compromissi per arbitros et compromissarios in dicto instrumento compromissi contentes, pronunciata, lata et laudata et per notarios in eisdem contentos scripta et signata secuntur et sunt talia:

[– *dok. sądu pod przewodnictwem Wojciecha Jastrzębca z daty: Czerwińsk, 5 października 1400. Or. Płock, AD, perg. 124, 125. Wyd. a) KDMaz., nr 137; b) Iura Mas., t. 1, nr 54.*

– *dok. nr 2 z daty: Wyszogród, 16 sierpnia 1401*

– *dok. nr 3 z daty: Wyszogród, 25 czerwca 1402*]

Item privilegium immunitatis et libertatis ecclesie Plocensis et hominum ipsius per magnificum principem dominum Boleslaum ducem Mazouie datum, concessum et sigillo suo roboratum sequitur in hunc modum:

[*dok. Bolesława I z daty: Sieradz, 15 czerwca 1239. Wyd. a) KDMaz., nr 14; b) CDMas., nr 396*]

In quorum omnium et singulorum supradictorum fidem et testimonium ac robur perpetue firmitatis presentes nostras transscripcionis, transsumpcionis, ratificacionis, approbacionis, auctorizacionis et decreti litteras sive presens publicum instrumentum huiusmodi nostram transscripcionem, transsumpcionem, ratificacionem, approbacionem, auctorizacionem et decretum in se continentes seu continens exinde fieri et per Petrum notarium publicum scribamque curie nostre³ infrascriptum scribi et publicari sigillique nostri maioris appensione iussimus comuniri. Actum et datum in capitulo generali sub anno Domini millesimo quadringentesimo quarto, indiccione duodecima, die sexta mensis Februarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacy divina providencia pape noni anno quintodecimo, hora terciarum vel quasi in civitate Plocensi in domo nostre habitacionis. Presentibus ibidem venerabilibus viris dominis fratre Stanislao abbate Czirwenensi⁴, Arnolde preposito⁵, Andrea archidiacono⁶, Daczbogio cantore⁷, Sciborio cancellario⁸, Stanislao archidiacono Dobrinensi⁹, Andrea Rukala¹⁰, Andrea Koprzyzka¹¹, Alberto de Kozlowo¹², Mathia de Gostinino¹³,

³ Piotr z Głowiny, s. Mikołaja, notariusz publiczny i pisarz biskupa Jakuba Kurdwanowskiego.

⁴ Stanisław, opat czerwiński i kanonik płocki (30 IX 1402), kanonik kolegiaty pw. św. Michała w Płocku (21 X 1416). Zm. 18 XII 1425. Zob. H. Folwarski, Poczet opatów klasztoru kanoników regularnych w Czerwińsku, „Nasza Przeszłość”, 6, 1957, s. 12 n.; A. Radziwiński, Pralaci, t. 2, s. 139 n.

⁵ Arnold z Gromadzyna, zob. nr 2, przyp. 9.

⁶ Andrzej, h. Prawdzic, studiował prawo w Pradze (od 1380), kanonik (przed 1380) i archidiacon płocki oraz wikariusz in spiritualibus (po 6 XII 1381). Zm. między 9 IX a 23 XI 1417 r. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 1, s. 63–65.

⁷ Dadźbóg ze Szczawina, zob. nr 1, przyp. 3.

⁸ Ścibor z Pilichowa w z. wyszogrodzkiej, h. Rogala, kanclerz płocki (od 10 IX 1376 / 3 II 1377, zrezygnował przed 27 II 1405). 23 IV 1402 r. z mandatu Bonifacego IX dokonał translacji kapituły z Czerska do Warszawy, podnosząc do rangi kolegiaty farę św. Jana Chrzciciela. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 1, s. 143 n.

⁹ Stanisław ze Szczawina w pow. gostynińskim, s. Nasięgniewa, h. Prawdzic, bratanek kolejnych biskupów płockich — Stanisława i Dobiesława z Gulczewa, brat kantora płockiego Dadźboga, archidiacon dobrzyński, kanonik płocki (przed 30 VIII 1401 r.). 13 I 1424 r. zamienił archidiaconię z Pawłem Giżyckim na plebanię w Stawiszynie w arch. gnieźnieńskiej. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 1, s. 129 n.

¹⁰ Andrzej, zwany Rukala, z Żochowa w z. płockiej, w pow. płońskim, h. Prus, kanonik płocki (10 XI 1380). 19–20 VIII 1409 r. wziął udział w poselstwie do wielkiego. mistrza Ulricha v. Jungingen z ramienia biskupa płockiego i kapituły płockiej. Zm. między 3 II a 17 VIII 1411 r. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 2, s. 27; A. Supruniuk, Otoczenie, s. 277–278.

¹¹ Andrzej zw. Koprzywka, s. Bartłomieja z Koprzywniej w pow. rawskim, h. Awdaniec, kanonik płocki (3 II 1391 — 9 IX 1404). Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 2, s. 34 n.

¹² Wojciech z Kozłowa w z. płockiej, w pow. bielskim, s. Grzymisława, h. Bolesta. 12 IX 1389 otrzymał od Bonifacego IX prowinję na kanonię płocką i plebanię w Skołatowie w z. wyszogrodzkiej. 11 XII 1403 został subkolektorem dziesięciny dwuletniej oraz otrzymał dodatkowo plebanię w Radzikowie w pow. zakroczymskim. Wg A. Radziwińskiego tożsamy z W. Grzymisławowicem, kanonikiem (29 VI 1416 r.) oraz kustoszem i oficjałem warszawskim (7 VIII 1419 r.). Zm. 9 IX 1422 r. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 2, s. 155 n.

¹³ Maciej z Gostynina, poświadczony jako kanonik płocki jedynie w niniejszym dokumencie. Wg A. Radziwińskiego był plebanem w Gostyninie. Zob. A. Radziwiński, Pralaci, t. 2, s. 89.

Włodkone de Zagroba¹⁴, Dirslao¹⁵, Petro de Oswanczim¹⁶ canonicis ecclesie Plocensis capitulariter congregatis et aliis quam pluribus fidedignis vocatis specialiter et rogatis testibus ad premissa.

Et ego Petrus Nicolai de Glowina clericus Plocensis diocesis imperiali auctoritate publicus notarius, quia predictorum litterarum, instrumentorum, pronunciacionum, senteciarum, laudorum, privilegiorum exhibicioni, presentacioni, requisicioni, recepcioni, lectioni, diligenti examinacioni et de verbo ad verbum collacioni, ratificacioni, approbacioni, auctorizacioni et decreto aliisque omnibus et singulis supradictis, dum sic, ut premittitur, per prefatum reverendum patrem dominum Iacobum episcopum Plocensem et coram eo agerentur et fierent, una cum prenomatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi. Ideo hoc presens publicum instrumentum in his tribus pellibus sive chartis scriptum exinde conficiens manu propria scribendo, hic me subscripsi, publicavi et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis una cum appensione sigilli dicti reverendi patris ac de mandato ipsius speciali consignavi, requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

Four Documents in the Controversy between Duke Janusz the Older and Jakub of Kurdwanów, the Bishop of Płock

The four published documents are an important source casting light on the controversy involving Janusz I, the duke of Czersk–Warsaw, known as the Old, and Jakub of Kurdwanów, the bishop of Płock, which took place at the beginning of Kurdwanowski's long pontificate (1396–1425). The direct cause of the economic conflict was the seizure of the estates and revenues of the bishop (chiefly, the tithes), carried out by the duke and his subjects. The tithes (their form and dimension) were also the reason for the discord between Janusz I and the previous bishops of the Płock diocese. Owing to the ineffectiveness of the Church resolutions against the duke, the only solution proved to be a court of arbitration composed of the representatives of both parties, headed by the bishop of Poznań, Wojciech Jastrzębiec. Due to the large number of contentious issues, the judges–arbiters issued three verdicts. Due to the refutation of the ducal claims, Janusz the Older rejected the last sentence pertaining predominately to the duties borne by the Church estates in Płock, and recalled his representatives from court.

The majority of sources concerning the discussed conflict are to be found as originals or copies made several years later, in the Diocesan Archive in Płock (transcribed into Teki Naruszewicza /The Naruszewicz Folios/). Some can be found in the Vatican Archive and Library. Others, published by J. T. Lubomirski in *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego* (Diplomatic Codex of the Duchy of Mazovia) and J. Sawicki in *Iura Masoviae terrestria*, include: a) the consent expressed by Duke Janusz I to a court of arbitration under Bishop Wojciech Jastrzębiec, 20 September 1400; b) the first verdict, announced on 5 October 1400; c) the papal confirmation of the sentences of 11 May 1404. The presented source edition encompasses the following documents: a) the consent by Duke Janusz I and Bishop Kurdwanowski to a court of arbitration, 3 October 1400, presenting the judges and the principles of the court's activity; b) the second verdict, enacted on 16 August 1401; c) the third court sentence, issued on 25 June 1402, after the departure of the arbiters representing the ducal side; d) a vidimus signed by Bishop Jakub of Kurdwanów on 6 February 1404 with the contents of four documents concerning the titular controversy (3 October 1400, 5 October 1400, 16 July 1401 and 25 June 1402) as well as a privilege issued by Duke Bolesław I of Płock for the local Church on 15 June 1239.

¹⁴ *Włodek z Zagroby w pow. bielskim, s. Michała, wikariusz wieczysty w katedrze plockiej (5 II 1383 — 13 IX 1388), kanonik plocki (9 IX 1389 — 6 II 1404)*. Zob. A. Radziński, *Pralaci*, t. 2, s. 153 n.

¹⁵ *Dziersław z Główczyzna, zob. nr 2, przyp. 10*.

¹⁶ *Piotr z Oświęcimia, poświadczony jako kanonik plocki jedynie w niniejszym dokumencie*. Zob. A. Radziński, *Pralaci*, t. 2, s. 126.